ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхахьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 152 (4155). ЕРА, 23 декабрь, 1965 шу. Мах 2 кап.

Лакхъе говзал, Іомае агротехника

Семилетка тІеххьара шу чІогІа беркате хилнад Нохч-ГІалгІайчен юртбахама къахьегамхошна. Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета мартовски Пленума решенеша хьайийлача юртбахама экономика дегІайоалаяра торонаш билла пайда а эцаш дика хьувкъаду ка бола кхат, хьажкІаш, сениал, кхыйола культураш. Толамца кхоачашъяй пачхахьалкхенга кхат, дулх, шура, тха, кхыйола продукташ йоххара шера план.

Парте XXIII-ча съезда сийна кхъе баьнача юртанкхарча къахьегамхой хьинар цІаккха йа хиннача тайпара айденнад Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически республикана Ленина орден лларах. ХьатІадоагІача шера кхы а доккхагІа толамаш даха, колхозийн совхозийн экономика кхы а лакхъе, Дьтехна кхы а дукхагІа продукци яла дерхІ цар. 1966 шера — кердача пятилетка хьалхарча шера кхатани кхыйола культурашк хьувкъалра хІанзе а сарцагІбьккнаб дукхача колхозийн совхозийн механизаторак, кхаш леладераш. Сихъаь ремонт еш латт техникана, кхаш удобренеш ехкаш хьаьнду, хІаде фу кийчлу.

Цхьабакъда, деррига а нахах тийша да. Царна удобренеш дикагІа пайда оца харга хьежжа, фу дикагІа кийчдарга а из дерттІа дІадерга а хьежжа, юртбахама техникага билла болх байтарга хьежжа хургба кердача шерара хьувкъам а. Лоацца аьлча хІара механизатора, хьажкІаша свеклак лелаераша, берригача кхаш лелаераша агротехнически бокъонаш йовзашк Іилманца оагІув болашк болх ца бича кхоачашдухургдац дагалаттараш. Цкхунаь эггара хьалха эшар да юртбахама къахьегамхошка дешийтар, цар знанешк говзалк лакхъяр. ХІана, кхашнара балхаш чакхдьиначе хана, цу гІуллакха эггара чІоагІагІа аьттув ба.

Из бокъонца кхета а дег кхаш леладерийн механизаторийн говзали агротехнически знанешн лакхъяра дика торно я Урус-Мартана района кулгалхоша, специалисташа, партийни организаци. Шоай говзал лакхъеш 355 тракторист ва районе. ХІанзе а цу нахаца шозза-шозза занятеш яй «Красноармейский» кхачеш Мичурина цІерахчен совхозашка. Иштта дика дІадоладаьд районе звеньевойшка, хьажкІаш свекдан лелаераша, кхычарга агрохимически дешар дешийтилга. Агрохимдешара курсашка дешаш ва 270 саг, кхашка хий дехна 75 саг кийчлу, еррига совхозашка хьалхара занятеш чакхъьинай.

Цхьабакъда, из доархІама гІулакх иштта лелаш республика дукхагІйоча районашка. Механизаторий говзал лакхъеча а агрохимдешар Іомадеча а курсий болх віашттІаххбаьннахара сарцагІбоьнаш дукхача колхозийн совхозийн кулгалхойн специалистойн.

Къаьстта во латт гІулакх Наьсарен районе. Ахха укъьката тІа мара дал хІама дац укхаза механизаторий говзал лакхъяра, агрохимдешара курсаш хьеллара, кхашка хий дехкараш кийчбара. Районо цхьанна а совхозе цхьаь а цаІ занятеш яьй. Иштта во леладу механизатораш кийчбелга а. ХІана а тІехьа болх бе йолаштиаяц трактористаш кийчбу курсаш, бакъда, 433 тракторист эшача 355 мара-м вац Наьсарен районе.

Цу тайпара хьал да МалгІабика районе а. «Кавказ» яхача колхозе «Ингушский» яхача совхозе цхьайиша а тайпа цашца хилац укх шера.

Нагахъа санна Наьсарен МалгІабикен районий боахамашка республика юртбахама Министерстве хьачуеннача информаце тІа назал саг дешаш хургба аьнна белгалдаьлале, Сунженски района Победа яхача, Цlеча Бесара, Ленина, XX партсъезда цІерахча а кхыча а колхозашна агрохимдешар Іомалеча курсашка дешаргдола цхьанкха саг а белгалваьвац. Плавах Сунженски района колхозашка кхашка хий дехна 125 саг кийчве вела, бакъда, тамашийна дале а царех цхьаь цаІ саг кхыметтел дІаязвъь а вац.

Кхаш леладераша агротехнически агрохимически знанеш хьехилга, механизаторий говзал лакхъелга, кхашка хий дехка нах кийчбелга геттара во леладу Надтеречни, Науркни, кхыча районашка а.

Юртбахама районни производственни управленей, колхозий, совхозий кулгалхошен специалисташен, партийни организацеша укх гартгарча деношка ойлаи тІара тоабе бела из доархІаме болх. Массанахьа а белгалбе бела дешаш хургбола а хьехаргдола а нах, кхы ха дІа а ца йохийташ дІайолае еза занятеш. Колхозашкен совхозашкен віашагІъеххача курсашка, механизаторески агротехнически всеобуча школашка дерттІа дешаргдола хьалаш Іалашде деза. Юкхе е еза занятеш яра оша помещенеш, дешара оборудовани космбаш, удобренейн ядохимикатийн образецаш, кхыдараш кийчдара. Дешаш баранта хьеха хьошабе бела толашагІа бола специалисташ: агрономаш, инженераш.

Кердача шера — пятилетка хьалхарча шера доккхий а бехктоххаме а декхараш кхоачанде дезаш ба Нохч-ГІалгІайчен юртбахама къахьегамхой. ЦІаккха а дицдалийта йиш яц говза механизатораш, агротехника йовза кхаш леладераш хилча мара уж декхараш сийленца кхоачашде віаштІехьдаргдоацилга. Цудухьа хІара боахаме кхетамца леладе деза агрохимдешар, хий дехка нах кийчбелга, механизаторий говзал лакхъелга.

КПСС XXIII СЪЕЗДА СИИНА

Комсомолец Касым Гайрбекова фонтании арматура еча цехе болх бу бархІ шу да. Токара учених волча хана гучабьаьлар цун къахьегамцара безам. Станочкие а волаш болх бе волавелча цо дегагара-дегга даккхйора ший говзал, деталаш хьаира технологега юкъе ший керда предложенеш йоалайора.

ЧІоагІа раьза хиле дІайовзийт цо ший балха опыт новкъосташта. Цун новкъостацца специальность Іомайир Питенко Анатоле. Хьнаре дакъа доац Касыма цеха общественни вахара юкъе а. Цеха профкома член ва из, хІаьта № 2 йолча школа-интерната цхьан классаре букоси віалайхадийтац.

Иштта хувца йиш яр Гайрбековаца цхьана болх боча токарех Крапивин Владимирах, Староножев Викторах, Ягодин Михаилах, фрезеровщикех Ирмак Николаех, слесарех Канкин Алексеех, Джафаров Рафаилах лаьца.

ХургІолча парте съезда сийна къахьегама вахце еттай хІаьза цеха коллектив.

И. ТИМОФЕЕВ.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) фонтании арматура цехара болхлой К. Гайрбеков, В. Жеребцов, Н. Ирмак, Н. Деветкин.

И. Пляков сурт.

Оренбургски область. КПСС XXIII-ча съезда сийна лаьца вахта болх дика віашттІехьбаьккха дІахьу Орскерча никель доахараша. Шера декхар хиннад хьалха кхоачашдаьд цар.

Дукха ха боацаш Бухарерагда кхьачар цеха конвертораш тІа. Цо Іалашеате дукха мазутгонсе кходерга. Аттаьа баьлар конвертораш тІа бу болх. говзанар аьцц ловладара технологи. кердача методаца кхетаме болх бу вожкхагІа волча конверторщийа сийдахьча металлурга Н. П. Тимошкина.

Сурта тІа: вожкхагІа вола конверторщик Н. П. Тимошкин (аьттехьа) мастер Н. А. Чуркин аьцц доаладеча цехе.

В. Климашицера сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНГРАД. Химически промышленноста дукххача тайпашта йола, кхы ший дикагІа цхьаькха йоаца бедал я минеральни пигменташ: лака-басарий, резинотехнически, вискозни. Царех иштта пайда оц медицинен металлургеш.

Из мальхера бедал хьаеча предприятей проекташ уттаю минеральни пигментий Пачхьалкхен институте (ГИМИ).

Сурта тІа: Ростов-на-Дону Октябрьски революце цІерахча химически завода цинкови бедилай цеха балха макет віашагІйоалаш воалл инженер — теплотехник В. Юрлови проекта авттера инженер В. Лурьеи.

М. Блохини сурт.
ТАСС фотохроника.

Дулх тІаккхет

Доккхий къахьегама толамаш даьхад «Алханчуртский» совхоза кхоалагІча отделене хьакхарч лелаеча ферма хьакхарч лелаераша. Укх шера цар лелаеча хьакхарчашта 260 тонн дулх тІаккхета дезаш дар, хІаьта цхьайтта бетта тІаккхийтар 440 тонни 560 килограмми да. Юкъера лаьрхІача денйоа буса хІара хьайбанна планах 460 грамм тІаккхета дезача 493 грамм дулха тІаккхийтад. Цхьа тонн дулха тІаккхетарга планах 48 сом даха дезача 42 сом мара дІадахадац. Укх шера планах 218 тонн хьалхий дулх доха дезача 522 тонн дехьах цу ферма коллективо, вешта аьлча, планах шозза дукхагІа да из.

Геттара дика къахьийтад хьакхарч лелаеча Ганчарова Дарьяс, Собинова Лидас, Фролов Степана. Юкъера лаьрхІача цхьайтта бетта денйоа байсандец цар лелаеча хьакхарчашта планах 500—550 грамм дулх тІаккхийтад.

Иштта віаштІехьдаьлхад цар иштта лакха хьоахамаш даха. Баьлмаш дукха да. Эггара хьалха, доаькъар дика хилар а хьакхарчашта деррттІа гІулакх дар а да. Вокъонца графикаш кхоаб уксаза хьакхарч. ЙоагІача тайпара еттаьй рацион. ХІара 100 килограмма лаьрхІа 3 килограмм концентрированни доаькъари 2 килограмм силоса тел, царех тох хьайбанта чІоагІа эшаш дола минеральни доаькъар. ХІара хьакхана 25 грамм туд 30 грамм мела лу. Концентрированни доаькъара цхьал тоннах 2 килограмм Ва яха витаминц тох, хІаьта из йоача дле 50 литр тох. ЧІоагІа доархІаме да хьайбаш латта мотуг цІена лелаяри царна дерттІа гІулакх дари.

Шоай низ а хьинир а кхо ца дели къахьег цар КПСС XXIII съезда сийленна наькъа бехара.

А. ГАДАБОРШЕВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬД

Дика балха толамаш даьхад укх шера «Малгобекнефть» НПУ III-гІча промысла мехкдаьттахоша. Семилетка тІеххьара шу дІадолалуш шера планал совгІа 12 эзар тонн мехкдаьтта даккха социалистически декхар тІайийцар коллективо. 1965 шера КПСС ЦК сентябрьски Пленуме чакхъьалча кхы а лакхагІа социалистически декхараш тІайийцар цар. Цар лаьрхІар планал совгІа 18000 тонн мехкдаьтта даккха.

Укх шера 1 декабрь хьатІакхоачаш шера план кхоачаш а яь шинна совгІа пачхьалкхена 20.600 тонн мехкдаьтта делладд III-гІча промысла мехкдаьттахоша.

Цхьа совгІа 42 геолого-технически мероприяти чакхдаьккхарах 320 тонн ттаргуни чеобалш балха юкъеяьккхарах 3000 тонн планал совгІа дола мехкдаьтта даьккхад мастераша Трегубова, Мусаева, Толмачева кулгалдеча бригадаша.

Массанена дукхагІа планал совгІа доза мехкдаьтта даьккхад мастера Юсова кулгалдеча IV-ча бригада коллективо.

Къаьстта дика болх бу бригада членаша: Зарудиева, Дербышева, Андреева, замерщицайн Поповас, Гандалоевас.

11 бетта планал совгІа даьккхача мехкдаьттах 46 эзар сом пайда баннаб промысла.

КПСС XXIII съезд хьеллача деношца планал совгІа 2300 тонн мехкдаьтта даккха аьнна социалистически декхараш тІайийцад III-гІча промысла мехкдаьттахоша.

Я. МАМЕДОВ.

ХИЙ-КХАШКА

Юрта боахаме боккхача доархІаме да хий дехкача латтаех пайда ийса эцар. Хий дехкача латтай хІара гектаро хий ца дехкача латтай гектаро лучул шозза дукхагІа хьувъкам лургболча тайпара віаштІехьдаьккха деза гІулакх.

Масала, тха района Ленина цІерахча колхоза нов. Рустамова бригади укх шера хий дехкача 619 гектарах хІара гектара тІара 25 центнер хьаькхай «безостая-1» яхача сортах долча хІин, хІаьта хий ца дехкача латтанцара хьаьккхаяц 12 центнер мара.

Цу бригада коллективо дІадахача шера шоаш лелаеча цу деррига латта тІоадал чулоацийтачи вегетационни хий дийхар.

ХІана иштта латт хий дехкара гІулакх? Тха районе планах тІоадал чулоацийтаца хий дилла лаьрхІа деррига латта 2960 гектар да. хІаьта хІанзалца хий диллар ши эзар гектар гарта да.

Района колхозашкарен совхозашкарен боахама чухьара хий декха сеть 559 километр я. Сангарий йІоахал хІенига яц. хІаьта цига де доза балхаш а да геттара дукха. Сангараш баьцех юлдаьх цІеньярал совгІа, тоабе безаш 46 гІирс ба.

ХІана хІара боахаме бульдозерац я, цхьабакъда, халахете а, кхыдола балхаш дайта ухийт уж. ХІаьта йоархІехи налдахи сангараш цІеньяра бульдозерех пайда эцаш цхьанкха а боахам бац жа леладеча «Терский» яхача совхозагарен чхьагІар дхахача Кирова цІерахча колхозагарен дІанаккхача. Цудухьа геттара мела лел боахамий чухьара хий декха сеть цІеньяра болх.

Масала, Ленина цІерахча колхозе боахама чухьара сеть 50 километр йІаьха я, хІаьта цІеньъь аьнна сангараш яц 8 километр мара. Тоабе безаш хи тІара 10 гІирс ба, хІаьта тоабьаь бац 2 мара. Иштта да гІуллакхаш «Красное знамя» яхача колхозе а. Укхаза тоабе безаш хи тІара ворхІ гІирс ба, цхьабакъда, царех хІанзалца тоабаь баьнна цхьанкха а бац.

Боахамий хий дехка чухьара сеть тоалра мел эш техника а материалаш а я хІана района боахамашка. Укх гартгарча деношка хий дахийта мегаргдолаш сангараш кийчъергйолча, латтанга тІоадал чулоацийташ дуллаш дола хий ший ханнахьа дилла даргдолча, латтанца кхоачам хилла тІоадал яллийта йиш хургйолча тайпара віаштІехьдаха деза деррига балхаш.

И. САБАНОВ,
Наурски хий дехкача системий управлени воккхагІа волча агроном.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Ах шу мара дац керда прогрессивни сетевой график кхай республикерча мехкдаьттахоша шоай балха юкъейоалаяь. Цу графиках болх беш йола Старогрозненски шоарга бурув деттача контора нов. Михаил Зльдин керте латта бригада ханал хьах дІ хьалха йистеньлар 53 метр лакха йола вышка хьалъяь а буровой оборудовани монтаж яь а. Дукха ха ялалехьа бурув теха болалургба Ястребиная 97 яхача скважинана. Нов. Леонид Олейников керте латтача бурув деттарий бригада хьалхара балхаш дІадоладаьд.

Балхаш сихон дикон дарал совгІа монтажникашна дицдалийтацар вышка хьаьърга дІабодаш бола цхьа хохбелга а. Шоай турча торонех маьогга дикагІа пайда эца гІертар монтажникаш. Иштта хьалхагІа лелаяь йтеша блокаш оттайир цар вышкана кІала, хІаьта цу мероприята 800 сом пайда бир, цул совгІа уж блокаш хьатІаккхахьа ца эзаш транспорт а мукъальлккар.

ХІара дийна нормаш 130—140 процент кхоачашъеш къахьийгар дукхагІболча монтажникашна, масала, Мартынов Сергех, Сигаев Николаех, Салин Иваних, Черных Алексеех, Варабаш Василех, кхычар а.

Бурув тохаш йола Ястребиная 97 яха вышка — планал совгІа, тІадоагІача шера чотах яь вышка я. Вышкаш ераша парте XXIII-ча съезда кийчдаь совгІат да из.

А. ТИЩЕНКО.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМАШ

Ер шу дололуш дукьаш дах ва 25 шинар хьаделир сога гІулакх де. Царех хІаранегара 1664 килограмм шура яккха задани ена соаш. ХІара кхоабача Іаттагара хІанзе 2650 килограмм шура ялаяяй за.

Иштта дика толамаш даьхад свиноводстеша Албастанова Тукишас, Магомедбоева Тамарас, кхыбараша.

Пачхьалкхенна шура дІадлара шера план цхьоалагІа декабрь тІакхоачаш кхоачашъе социалистически декхар тІайийцадар ваха. Тхоай деш кхоачашдаьд.

Планах совгІа шура дІалуш я ферма коллектив.

А. ПАНЧЕНКО,
Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза доярка.

1965 ШЕРА 20 ДЕКАБРЬ ХЬАТІАКХОАЧАШ ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ КИЙЧЬЯРА ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА

(проценташа)

районаш	дулх	шура	фуа
Ачхой-Мартана	103	98	110
Ведана	115	107	101
Грозненски	103	104	99,3
Гудермесски	99,5	102	100,2
МалгІабика	100	98	70
Надтеречни	103	98	86
Наьсарен	109	98	100
Наурски	102	111	111
Нажай-Юрта	98	117	100
Советски	98	100,4	100,7
Сунженски	104	102	102
Урус-Мартана	111	96	111
Шаьла	107	99	113
Шелковски	99	99,8	87
Еррига	103	102	100,9
1964 ш. 20 декабре хиннад	96	92	88

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР-е ГІОЛЛА РСФСР РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДИЙ ХАЛКЪА СУДАХОЙ ХАРЖАРА РЕЗУЛЬТАТЕХ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума хоам

РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа судахой харжар Нохч-ГІалгІай территоре тІа 1965 шера 19 декабре.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме хьачукхаьчача халкъа судахой харжара результатех лаьца оттадаьча къахьегамхой депутатий районни городскойн Советий исполнительни комитетий протоколашка хьежача гучадьнннад, Нохч-ГІалгІай АССР территоре тІа РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа судахой хоржача берригача харжархоех 99,99 проценто дахъа лаьца хилар.

Халкъа судахолла оттабаьча кандидатанта тІехьа кхадж тессаб кхадж тессача дахъа лоацаш хиннача берригача харжархоех 99,25 проценто, дуьхьала кхадж тессаб 0,75 проценто.

«РСФСР районни (городской) судаш харжара хьакъехьарча положене» 52 статьяга хьежжа ийса йоацаш лаьрдІа бюллетенаш 6 хилар.

Дукха а дукхагІа болча харжархоша кхадж тессар общественни организацеша, къахьегамхой обществаша, граждании мехъарча собранеша халкъа судахолла оттабаьча а къахьегамхой депутатий районни (городской) Советий исполнительни комитеташ дІалабаьча а берригача кандидатанта тІехьа.

Нохч-ГІалгІай АССР-е хержав 30 халкъа судхо. Царна юкъе я 8 кхалсаг, 27 КПСС членаш кандидаташ, парте боацарех 3, хьалхагІа халкъа судахой хилланаь ва 10 саг.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиум.

Семилетка чакхйоалаш латт

Семилетка шерашка хІара шера 102,4 процент кхоачашъяй республика промышленни продукци арахецара план. ВорхІ шера 2-зза дукхагІа кхиннай арахица продукци.

* * *

ВорхІ шера планал совгІа республике промышленни предприятеша еьай 75 миллион сома мехъа продукци.

* * *

Революци хилалехьарча 1913 шера хиллачул кхиннача 60-зза дукхагІа продукци арахец республика промышленноста 1965 шера.

* * *

Семилетка дІайолалуш доакхаш хиннача 4-зза дукхагІа мехкдаьтта даккхаш хІанз республика промыслашка. Берригача мехкъчул 2-зза сизагІа дегІадоагІа Нохч-ГІалгІайчене мехкдаьтта доаккхалга.

* * *

ДІадахача шерашца ийсдича 23 процент лакхлу укх шера мехкдаьтта доаккхалга.

* * *

Семилетка тІеххьарча шера республике доаккхаргда 9 миллион тонн гергга мехкдаьтта. ХІаьта 1913 шера еррига Россе даьккха мехкдаьтта 10,3 миллион тонн мара дац.

* * *

Нохч-ГІалгІайчен аІаьржача доашах бокъонца йола газ хІаш а республика деррига мехкдаьттах ах совгІа дар доаккхаш йола МалгІабика мехкдаьтта майдаш.

* * *

Семилетка тІеххьарча шера миллиард кубометр совгІа газ йоаккхаргья республика промыслашка. 1964 шераца ийсдича 1,5-зза лакхлургда из йоаккхалга, хІаьта ворхІ шера — 7-зза.

* * *

ВорхІ шера 1,6-зза лакхлургба республика мехкдаьтта чакхдаккхара боарам, химически продукци хьаелга — 3-зза, фенол арахецилга — 2,2-зза, ацетон — 1,8-зза, синтетически спирт — 15-зза.

* * *

Семилетка дІайолалуш хиннача кхинначул 2,5-зза дукхагІа продукци арахец укх шера республика машиностроительни металлообрабатывающи заводаша.

* * *

Электроэнерги йоаккхалга 1,7-зза лакхлу ворхІ шера.

* * *

Семилетка хьалхарча шерарчул 1,8-зза дукхагІа продукци арахец хІанз республика пачхьалкхен промышленноста.

* * *

Промышленноста болхлой къахьегама росарле 1,5-зза лакхлу ворхІ шера, хІаьта мехкдаьтта доаккхарий къахьегама росарле 3-зза лакхагІа я хІанз, семилетка дІайолалуш хиннача.

* * *

Плана совгІа промышленни продукцеро дІабода мах лохбаьра чотах кхоаь средстваш 28 миллион сом хилар ворхІ шера.

* * *

ВорхІ шера цхьан агаззон дукхагІа хиннад колхозийн совхозийн фермашкара доалаш, хьакхарч 30 процент дукхагІа, 45 эзар устагІа тІаккхийтаб жена.

* * *

КІа доаккхалга 200 эзар тоннага дІаккхаьчадаьд республика, из да 1958 шера чудаьнчул 25 процент дукхагІа. Республика саькла кхоача кхашкара укх шера гулъяй 170 эзар тонн шекаре саькла.

* * *

ВорхІ шера 2,4-зза шоръеннай комсаш тІайола майдаш, хІанз цар дІалоаш 20 эзар гектар. 1965 шера чуеннай 76 эзар тонн совгІа комсаш, уж хул 1958 шера чуеннай 10-зза дукхагІа.

* * *

ВорхІ шера республика баьча наха тІаккхийтаб 300 эзар саг. ХІанз миллион совгІа саг ва Нохч-ГІалгІайчена вахаш. Белгалдаьккха деза, 1939 шера республика городашка баьха нах 27 процент хиннайга, хІаьта хІанз 40 процент.

* * *

ВорхІ шера республике лаьйнай 75 керда юкъера школа, цу юкъе 2,4-зза дукхагІа хиннаб дешархой, 25 эзар гартга бола нах ба юкъарча школай дешархой.

* * *

1958 шера республике вар 3370 хьехархо, хІанз шозза хІана бац аьнна дукхагІа ба уж.

* * *

25 эзар студент ва республика лакхарчен специальни юкъерчен дешара заведенешка. Цу дешара заведенешка болх беш ва профессорско-преподавательски составах вола 1250 саг, царех 4 доктори 124 Іилман кандидати ва.

* * *

ВорхІ шера республика институташа кийчъеь лакхара квалификаци йола 6,5 эзар специалист. Техникумашен специальни юкъерча дешара заведенешен цу юкъа арахийцаь юкъера квалификаци йола 10 эзар специалист. 40 эзар совгІа кхоне болхло ва республикера профессионально-технически училищаш йистеьха.

* * *

Республика баьча наха гІулакх деш ва 1700 совгІа лор, юкъара медицински дешар чакхдаьккха вола 5 эзар совгІа саг.

* * *

Республика вахача хІара 10 эзар сага кхоач 15 лори юкъера медицински дешар чакхдаьккха вола 53 саги. Вішаш ийсдича: Турце вахача хІара 10 эзар сага 4 лор мара кхачац, Иране — 3, Инде — 2 лор.

Партийни вахар

Коммунисташ—социалистически яхь вІашагІйоллараш

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхочушъяр дукха доаттабеча къовсамо хьа а хиний, чІогІа а евний совхозни партийни организацеш, тоабенна цар болх. Юрташкарча коммунистех 90 процент бараш болх беш ба производства лоархІамерча участкашка. Шоай коллективашка хьалхе лелаш цар, коммунистически хьисапе къахьегара шоашкара хьонхамаш гойт.

Цу гІулакхо партийни организацешка йиш хулийт боахама дешаш кІоаргагІа довзийта, нахаца беш болх болх хоадам болашагІа ба, боахамашкара гІулакхаш тоадара дукхагІа терко е.

«Минеральный» яхача совхозе (парткома секретарь нов. У. Папаев) собранешкех, беседашкех, кепа йоазонгех гІойла шерра дуъц социалистически яхьаца дувзадена мел долчох.

Совхоза механизаторашa толамца чуйийцар ка бола ялатаІ, дика дІаболабелар эйба лаьтта аха. Ерригача бригадашта юкъе шерра яхь йоаржайир. Тракторий болх шин сменах вІаштІехьа а баьхха, керттерча инженера, коммуниста нов. Ф. Г. Череднинченкос йоахха йир нахадлам техникага болх байтара яь ца Іеш, иштта социалистически яхь вІашагІйоллара е.

Бригадашка ца велаш цо дувц яхьча механизаторий балхах, малярра дувц хьалха латтарий балха методах. Уххаза вІаштІехьдаьлаккхад совхоза отделенешкех къаьст-къаьстача механизаторашех беча балха хьакъехьа хІара кІирах бюллетень арахецилга.

Социалистически яхьа итогаш лаьчуа тІехьагІа гучадаьлар коммуниста Сайдулаев Лячас кулгалдеча бригада хьалхара моттиг лаьцца хилар. ХІара зийнахьа нормаш 120—140 процент кхоачашйора цо.

Социалистически яхьа керттера декхар да тІехьабусачарна новкъостал дар, района юртта боахам дегІабоалабара къовсам лоаттабар.

Болх дІаболабеннача хана «Кругловский» совхоз тІехьаюсар силос кийчъяра. Парте райкомо, юрта боахама болхлой профсоюза райкомаца цхьана вІаштІехьдаьккхар района толашагІа йолча бригадай боахамийн опыт шерра дІайовзийтагга. «Кругловский» яхача совхоза доаъар Іалашдеча бригадай членаш хилар гІулакхаш дикагІа лелача «Надтеречный», «Знаменский» яхача совхозий отделенешка. Уж хьежар транспортех силос чуеацача комбайнийн болх вІаштІехьа хишта баьккхаб. Цига шоашта бІаргадайна дика мел дар шоайцига юкъедовлайир кругловцаша. Цунах дика беркат даьлар. Боахамо толамца кхоачашъйир доаъар кийчдара план. Планах 4200 тонн йолча, 6840 тонн силос елар. Цу тайпара толам баккха цар вІаштІехьдаьлар шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьегарах. ХІана совхоза хьайба леладераша шерра Іалашдаьд моша доакъар. Района боахамаша укх шера елай 68180 тонн силос, планага дикалча 156 процент хул из.

Тха районе цхьаккха а совхозни производственни участок яц коммунисташ хьа ца хьераш. Царех нохагІа бараш социалистически яхь вІашагІйолларш ба. Турпалерча къахьегама школа а хинна дІаттаб уххаза коммунистически къахьегама тІехьара болам. Цу юкъе дакъа лоацаш я итташ звеньяш, бригадаш, фермаш.

Цунца цхьана белгалдаккха деваш да коммунистически къахьегама тІехьара социалистически яхь вІашагІйоллача ціенхаитта кхоачамбоацараш хилар а. Дукха ха йоацаш парте райкома бюро хьежар юрта боахама болхлой профсоюза райкома балхага. Цо белгалдаьккхар цу балха тІа партийни профсоюзни организацеша ціенхаитта гІалаташ дехна.

Масала, хІана а йоаггІача тайпара социалистически яхь йоаржаьяц комсаш леладерашта юкъе. Дукха моттигаш хул формализми казенщиниг йолаш. Бюрос белгалдаьд уж кхоачамбоацараш дІададахара де деларaш.

...Миллион пунт ялата. Из цифра дІаяхаш районни таьста оагІош тІара. Цу хьакъехьа дувцар моттигерча раінос. партийнии болхлойн собранешкa. БІаьш болча лекторий, пропагандистий, агитаторий беседайн докладийн керттера тема яр из.

Укх шера октябрь бетта района ялат леладераша рапорт делар пачхьалкхента ялат доххара шоаш тІалайца социалистически декхараш кхоачашдаьхиларах. План 16.500 тонн йолча. Даьхен амбарашка чуъесар 18.146 тонн ялата.

КарагІаьнна толамаш — из да КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш вахаре кхоачашъяра совхозашкарча коммунисташех юрташкарча берригача къахьегамхошех творчески, тІаргІертта къахьегарах даьнна беркат.

Уххаза шийн лоархІам дІахьекхар социалистически яхье. Комбайнераша, трактористаша, механикаша, шоферашa ялат чуеца болабалалехьа социалистически яхьа хьакъехьа договораш дир. ХІара механизаторо шийна хьалхашка оттадир хьалда дола декхараш. Шийн аргІана совхозий администрацеша дІакхайкадир поощрене дерригa хьалаши, хІаьта иштта нормаши, къахьегамах алапи далара йола порядоки.

Социалистически яхь вІашагІйолларо ялат леладерашта новкъостал дир техниках кхетамца пайда эцара дола чоалхаметра декхараш кхоачаде. Каст-каста бІаргаго йиш яр механизаторашшоайла новкъостал деш боахаш.

Шоашкара хьонхам а гойташ къахьийтар коммунисташа. Масала, района толашагІа волча механизатора нов. М. Хасбулатова («Гвардейский» совхоз) [illegible] хьалхарча моттигех цаІ лаьцкхар. Яхь нийса вІашагІйолларо нов. Хасбулатова бригадала новкъостал дир 12 баькка дийнахьа 2.000 гектар сомгІа ялат чуаца.

ХІана, ялат Даьхен амбарашка да, цхьабакъла де дефаш хьм дукха а гІулакхаш ха. Хьайбай продукташ алсамъяхар—керттерча декхарех цаІ да. Укх шера ноябрь бутт болалушехьа района хьайбаш леладераша кхоачашйир пачхьалкхенга дух доккара шера план. Планах 5000 центнер йолча пачхьалкхенга декхах 5230 центнер дух. Дух доккара планаш толамца кхоачашъяьй «Новогорский», «Надтеречный», «Верхне-Наурский», яхачех кхыйолчех совхозаша.

98 процент кхоачашъяьй шура йоккара шера план а. 29.200 центнерах пачхьалкхенга еллай 27.500 центнер шура. ХІара фуражни Іаттагара 2250 килограмм а шура совгІа а шура лаьккхай района толашагІа болча доаркаша — «Верхне-Наурский» яхача совхозерча Майаева Матуса, ше гІулакх деча 16 Іаттах хІаранегара 10 бетта цо лаьккхай 2425 килограмм шура, планах 2150 килограмм хара йоацача; Надтеречни совхозерча Амирова Яхийтас хІара Іаттагара лаьккхай 2258 килограмм; «Братский» яхача совхозерча Висаитова Депхана — 2135 килограмм; «Верхне-Наурский» яхача совхозерча Эльмурзиева Зайнапа — 2380 килограмм. Иштта дика хьахьийтад районерча кхыча дукхача доаркаша а.

ХІанз районе сухалбаь балхаш ду комсий гаьнаш дІайегІаш. Комсаш леладераша дика кхоачашду шоашта хьалхашка латта декхараш. Шоашкара хьонхамаш а гойташ къахьегаш ба коммунисташ.

«Братский» яхача совхозе сий деш я хьона коммуниста нов. Усманова Марха. Балхах ца йоалаш хиларах шийна тІадилла гІулакх дика кхоачашдарах комсаш лелаеча бригада бригадирашка оттаяй из.

Тха района юртбоахама балхлоша чІоагІа детаха гІоадаьнна тІалийцар КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеши хургйолча КПСС XXIII-ча съездах бола доашь.

Грозненски крекинг-завода коллективо дІадолаьд дика гІулакх даттара хьал а лоацаш района къахьегамхой юкъебалаб съезда хьалхарча социалистически яхьа.

Совхозни комсаш леладераша толамца чакхбаьккхаб 2 эзар гектара тІа дІайийнача комсашта гонахьара а мутІарашта юкъера а лаьтта ахара болх, 1450 гектара тІа комсай дІагІа баьннаб.

Хургйолча ялата йоалла а еш, механизатораш толамца йистебаьннаб 13446 гектар эйба лаьтта ахьа. Лаьтташ анализаши технологически карташи терхьа а деш, района ялаташ леладераша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд бІаьсти дІахурггйолча ялата лаьрхІа 10000 тонн органически удобренеш кхаьнш яхха, 1700 гектар гуйран дІадийнача ялата минеральни удобренешца [illegible] е.

«Новогрозненский», «Озерный», «Верхне-Наурский», «Братский» яхача совхозий хьайбаш леладерхоша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд шера шоашка совгІа пачхьалкхенга 1.000 центнер шура йоккха аьхна, хІаьта «Надтеречный» яхача совхозо — 50 центнер духа.

Шерра социалистически яхь а йоаржаь Надтеречни района къахьегамхоша толамца кхоачашдергда шоашта хьалхашка латта социалистически декхараш.

В. БЕЛЕЦКИЙ,
КПСС Надтеречни районни хьалхара секретарь.

Маьрша лелхалаш хул Каракумий гІонаргаша. Чоалханерча сейсмически аппараташ за а хургІ, хІа а тІалу лаьттан мотталхьа хьар. Уж ба лаьсса ухлача аренах шиъки пайда эцийта, коммунизм хьалъеча цуй руахьаш лакъеоза де карьерайош боахка лаьттан чеяш техкараш.

Укх тІехьарча шерашка Туркмене хьайиклай мехкдаьтта доаллa массех керда моттиг. Республика маьхбузенгахьа йийтта ца Іеш. Центральни Каракумашка а еттe мехкдаьтта кІеж. Цу юкъе [illegible] геофизически [illegible].

Сурта тІа: Каракумий [illegible] фотограф [illegible].
[illegible] сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕРКАТЕ КУЛГАШ

«Гудермесский» НПУ мехкдаьттахой шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьегаш ба семилетка тІехьарча шера.

Хьалхала къахьегарашта юкъе хьалха латт коммунисташ, цар шоашкара хьонхам а телаш къахьет, керданар балха юкъедовлаара оарцагІоли, балха тІа тІехьабусарашта шоай опыт дІа а луш хьалхарча мутІарашка болх. Царех шин энтузиастах дувца бераш ба ер.

«Гудермесский» НПУ скважинашта лаьттана кІала ремонт ю мастер- коммунист Хлудиев Петр Алексеевич да вовзаш саг вац цига. Даим кердадар лохаш вола волало ва из. Тхьо шу совгІа ха я де промысле болх бу. Дукхьанна болх ба вовзелар из оператора гІончa волаш. Ер шелагІа шу да из мастерала болх беш воли. ХІана хара тІа хилаш волча Петра вІаштІехьдоал мехкдаьтта даькхара чоалхане процессаш йовза, беррига теркам тІабахийта Іомаи скважиний технологи.

Дика оалалаш волаш саг ва Петр Алексеевич. ЧІогІа дукха еза цунна техника, дика йовза скважиний оборудованеш. Цу гІулакхо вІаштІехьдолийт дикагІа лелайе, керданар производства юкъе ихаьа. Лаьттанна кІала скважинашта ремонт еча ихе шу совгІа ха лаьккхар АШК-1 яхача автоматически дІоагІа болх ца беш. Цхьан дийнахьа болх бича, бетта хене болх ца беш хулар из. Дукха къахьийтар цо цу дІоагІа конструкции хувцаш. Цо лаьрхІар кхоачашдир.

Цо нерхІагІа бутт ба АШК-1 яхача автоматически дІоагІа цхьанкха хьовзам боацаш болх бу. Лаьттана кІала скважинашта ремонт еча болх аттача баьккхар, къахьегама овсарле хикка лаьккъелар.

Семилетка шерашка Петр Алексеевича балха юкъе йиххай 40 рационализаторски предложени. Цар пачхьалкхенна баь пайда 20 эзар сом да. Цхьанкха участок яц цо кердадар балха юкъе ца хьеш.

Дукхача хана дешо Петр Алексеевича дагадоаккхаш дар нихенкхашни турбаш ца тталайташ дукхагІа хиийтар. Мехкдаьтта чІоаганна хий чудохийтача хана, турбай оагІонашта тІалие механически примесаш, турбаш юкъар, Іочуухийта хий кІелатора, цига хьежа кІеазигора мехкдаьтта. Дукха ремонт а еш хулар скважинна. Бийса юкъе ихдаьца чур тежаш тІа, эскаш тІа болх беш хулар Хлудиев Петр. Дукха дагахулар промысела кулгалхошца. Кхоачашдир хьалхашка оттадаь декхар.

Новкъоста Хлудиева хьайир ериш, штангашца из Іочу а ухийташ, пІеньаю турбаш. Из метод балха юкъехьаро торо хулийт шера пачхьалкхенна алх бІаь сом пайда бе. Номераш 80, 99 йолча скважинашкара мехкдаьтта доаккхача венкъарлонаш нийсаро цунца парафин увш хилар бахьан долаш. Трубопровода депарафинизаци е езаш хулар каст-каста. Цу гІулакха лаьрххІа хьаеха езаш хулар паропрапорочни установка, промывочни агрегат, трактор. Из бахьан долаш дукха балха ха йовра эзхьа. Петр Алексеевича предложени елар скважинашкара хьадовгІача дІайхача хица депарафинизаци е дьила. Из предложени балха юкъейихьачул тІехьагІа вІаштІехьдаьлар сихагІа депарафинизаци е, кІеаргагІа сайца латтар скважинаш, скважинашка мел мехкдаьтта да ха торе хилийтар, нефтепроводаца из сихагІа дІа а дохийтар.

Бригаде хиннача цхьан техническа совещане дийцар № 53 йолча скважинера насосно-компрессорни турбаш дукхагІа ахаргйолаш гІулакх миштa дергда, цунга [illegible] ремонт ца еш дукхагІа болх а бергболаш, яхаш. Скважина ствол гоамъеннар, штангех хьекха а луш кхоачалора турбаш, царна Іургаш дийннача гІоала Іоухаш мехкдаьтта довра. Цига а керда метод балха юкъейихьар Хлудиева. ХІанз скважина лерттІа болх беш я.

Укх шера цо балха юкъейихьай йиъ рационализаторски предложени. Станокашка - качалкашка СКН-5, СКН-6, СКН-10 цо еннача предложенеех бивав пайда эц операторашa. Цу дерригача кердадарашa хинка аттача баьккхаб болх, лакхъяьй къахьегама овсарле. Цо чІоагІа новкъостал ду кьонача рационализаторашта.

* * *

Атта гІулакх дац дунен чу вахача хана шийна аьаш йола балха говзал харжа а кора из харерааер. Шамсудино харжерайир мехкдаьтталой говзал. ЧІоагІа цун безам тІаьвар лакхача ішшкаша, станокаша - качалкаша. 1959-ча шера кхоачашхилар дукхача хана дика цунна дагадаьттар. Мехкдаьттахой барт тайпача коллективо безаме тІайийцар из. ХІара болхло цунна новкъостал де гІертаw вар. Юкъьанца оператора гІончалла болх беш вар из, цига болх беча хана дика нІзар скважиний оборудовани, бокхагІчар беча балхага хьожашзенбоаккхаш хулар. ХІамах бІу ца къаьача цун вІаштІехьдаьлар шийна еза говзал карлерзае. МоллагІа шийна тІадилла гІулакх сиха кхоачашдеш из хиларах, дукха ха ялалехьа мехкдаьттей гази лаьккхара оператора хьожаьр.

Из болх чІоагІа бехктоккхане ба, нагахьа дикка ца хьожаш мехкдаьтта Іоаде, скважина соцае езаш хул. Воахам бойкха ба, цунта хьежжа хьалхашка латта декхараш а доккхий да. ВІарга бела вІелг гургбоацаш Іаьржа бийса я. Шестернешa ду таташ хьахоаш болх беш а станокашкачалкаш. Скважинана дІагІаволда оператор, дикка теркам тІабахийте хьаж из оборудованега, мехкдаьтта миштa хьалдоагІа. ЦІаьхха моторо беш бола болх нийса ца хилар хьахойташ дала тата хоз. Фу бахьан долаш да из? — аьле уйла из Шамсудина. ДІатехача гІучадаьлар № 149 йолча скважинера кхоачамбоацар. ХІаьа-хІаьа беха сецаргба-из ер аьнна хетаw за бара моторe болх. ТІаккха дагадехар Абаев Шамсудина оператора Алейникова аьнар: «Штанг тІера лелхача хана моторо миштa болх беш хул. Шертa болх ца байташ сецайир Шамсудина рубильник. Балансир Іоежар, гучадаьлар штанг тІера делхаш хилар. Сиха хоам бир Шамсудина диспетчерага. Іуйрийна скважина йолча хьаькхьчар ремонт и бригада. Скважинашта лаьттанна кІалха ремонт ечар сиха дІадаьккхар из кхоачамбоацар.

Из дика теркам беш хиларах, дукха ремонте латта езанзар скважина. Ремонт ца еш дукхагІа болх байтарга хьежжа, дукхагІа хул хьадоаккха мехкдаьтта. Коммунистически хьисапе шийн болх цо дІальош хиларах дукха масалеш доладе йиш я. Цхьа скважинашка хьожаш лелача хана, цунна гучадаьлар № 156 йолча скважинера хьадоагІа мехкдаьтта кІезигдаьнна хилар. Шийна цун бахьан фуд халица цу скважина ихера дІанахдаьннар из. Цул тІехьагІа сиха хоам бир кулгалхошка. Скважинера хьалтІаьаккхар насос, геолого-технически мероприяти кхоачашйир, цул тІехьагІа хьалха хинначул а дукхагІа мехкдаьтта дала йолаелар скважина. Деша а дешаш болх беш ба операторашa. ДІадахача шера йиълагІча разряда экзаменаш дІаелар цо. Цох кхоачамбаь Іанвар нов. Абаев. ХІанз из тІаккхуш за скважина монтаж яра балхашта. КарагІдьынначох кхоачам ца бар — иштта я цун оамалаш, коммунистически къахьегама ударника оамалаш.

Хлудиев Петрей Абаев Шамсудинец кулгех доаш кулгаш оал Гудермесе. Цар кулгаша хьаьхолар доакха беркат да. Уж санна бараш хьм а дукха ба Гудермесски мехкдаьтта промысловни управлене. Цудухьа хана цхи бутт хьалха кхоачашъяьй цар воразІ шера план.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

МОСКВА. Столицера Кутузовски проспект городе кеагІа прех цаІ хиннa Іац. Из — 1812 шерарча Даймехка тІом тІа эрсий халкъ котдалара хеталь архитектурни комплекс. Цунна юкъадолх Бородинеска тІий, къаьнара Кутузовски цІе, «Бородински тІом» яхача панорама лешки йола керда чапе санна дола къаьнара памятникаш. ХІаьта вестта хьалйоІгартьй мослобаш тІехьара петрих — Триумфальни арка. Из хьалъергья Поклонни гув тІа, Кутузовски проспекта тІарча цІенной кердача кварталех Мински шоссе чубоалача моттиге.

1834 шера эрсий зодчено О. И. Бове, И. Т. Витале Наполеона вов а вал котало юккъара сийна хьалъаь хиннача Триумфальни арко хьахьоккхар Россе сийлахь вахи цун бІухой турвалал. Ялх хьорфски полоша дІалаьццa тІогІозла хьалетт «Победа» яха скульптурни группа. Царна юкъе — къаьнара эрсий болата кочамаш юкъишi болата кийнаш тоххаши болча славянски бІухой аллегорически фигураш. Иштта я Триумфальни арка.

Белорусски вокзала майданна реконструкции еча хана вІашагІъяьккхар из, хІаьта а, кул доакъоса юкъедисад. ВІарча дикал цун бустамий чертёжаш е. Цу гІулакхо дикка аттача доаккхаргда архитектурни памятник юхаметтаоттадеяга.

Дерригa балхаш 1967 шера йистедаха лаьрхІад.

СУРТА ТІА: иштта хургья столицерча Кутузовски проспекта тІара Триумфальни арка (Поклонни гувнагахьара дІагІахьежача гуш дола сурт).

Н. ГРАНОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Торонаш оарцагІъяьхa

Массеха шу да «Чечингсельстрой» треста чуйоагІача № 5 йолча гІишлой-монтажни управлене гІишлошъераша вай республикерча йиъ районе гІишлош хьалъю. Керттера балхаш «Ищерский», «Знаменский», «Ингушский», «Алханчуртский», «Самашкинский» совхозашка ду оаха. Царна хьалъю механически мастерскеш, хьайбай помещенеш, нaха чуйе цІенош. Укх шера 11 бетта хьал а я дІаенний Самашка яхача-юрта 520 моттиг йола школа, берий беш, аккхара кинотеатр, «Ингушский» совхозе хьалъяьй вокзастий склад, пекарни, иштта кхыйола объекташ.

Ер шу дІоалехьа Наьсаре хьалъяь яккха лерхІ 536 моттиг йола бани, хІаране чу 32 квартира йола шин цІа, бархІ квартира йола цхьаьнка цІа. «Знаменский» совхозе хьалъяь йоаккхарга минеральни удобренешта лаьрхІа склад, столеви. «Октябра 40 шу» яхача совхозе хьалдерза бархІ квартира йола цІа, телятник, иштта кхыча совхозашка а хьалъеш я уж санна лоархІаме гІишлош.

Эксплуатаце дІа ца луш дукха тІехьа лаьннай Наьсарен-Вознесенска бани, школа, кхыйола объекташ. Графиках дІачу ца яьар кхерам боаш я уж. Цу гІулакха бехке я ПМК-223 (начальник нов. Лысагина). Укх гаргарча денош ца яр дІаоттае езаш а канализационни коллектор, цхьабакъла цу гІулакха деш хІама дац. Ши шу совгІа да МК-66 (начальник нов. Леонтьев) Наьсерерча банена электромонтажни балхаш йисте яьхха ца йоала, хІаьта цига бала нах городе бахи ух из бахьан долаш. Шоай торонех бивза пайда эцац «Каптехмонтажа» сантехмонтажникаша. Балха юкъе хукха брак хулайт, уж кхоачамбоацараш дІададахара дукха ха эзхьа йоаш.

Ер шу чаккхала дукха ха йисаяц, хІаьта субподрядни организацеша кхоачашде деза балхаш дукха да. Пачхьалкхен план кхоачашъяра еррига торонаш оарцагІъяьха еза. Тха управлене болх чІоагІа тІехьатетт «Грозпромстрой» треста механизаце управлене коллективо, шийн ханнахьа коагІаш дола балхаш кхачаш ца дар бахьан долаш (начальник нов. Шарабура). Ер шу довладелча дешi паргара мотех хьа ца кхачар бахьан долаш дукха балха ха ясхьа йоаъьй вахa. Хиннехьа хьахьежаш автокранаш, экскаватораш, цар а чІоагІа болх тІехьатетт. Масала, «Алханчуртский» совхозе бериx беш хьалъеча автокран ца хилар бахьан долаш дукха ха эзхьа йоайир гІишлошъераша. Уж санна дола кхоачамбоацараш дукха нийсду гІишлош хьалъеча. ДІахо йоача хана уж гІулакхаш за йиш йолаш дац. Субподрядни организацей кулгалхой чІоагІа оарцагІбоала беза укх шера план толамца кхоачашъяра.

М. ПЛИЕВ,
СМУ-5 халкъа тІахьенашо новкъосталa йолча группа председатель.

Джунглей закона духьалара халкъий лоІам

Рио-де-Жанейрой Гаванех хиннача терке тІаккхийта хургья Керрача дунен уж ховa из город вІайи тара хилар. Кавалармa тропически малх, чоп бузла океана тІехе, хоаь [illegible] дикагІа королевски пальмаш, дуІа санна вахар хатташ город — уж дерригаш а цхьатарра доагІаш да Гаванайн Рио-де-Жанейронен. Цхьабакъда, цунна чакхьал уж городаш вІаьи тара хилар. ХІана аьча Гавани Рио-де-Жанейрой юкъера йолча километраша вІашагІа къоастаьь да [illegible], уж къоастаю бІарчача историческ замано а. Из зама, кхина чу хьежача санна, гуш а шин конференцех. Царех цаІ дукха ха йоацаш Рио-де-Жанейре йистеяьлар. Важ Гаване укх гаргарча хана гулалургья...

Рио-де-Жанейре йистеяьннай Американски пачхьалкхений организаце (ОАГ) членаш долча мехкий кхыча мехкашкарча гІулакхий министрий шоллагІа чрезвычайни конференце. ХІанз, цун итогаш яьча хана, нийса хургда цу боараме 1954 шера хинна цул хьалхара ОАГ конференци дагайоахар. Из дукха хІамаш хиний цу хана лезз, цу бахтh йоахха йоаначa хана чухь хувцаденнад латиноамерикански континента цун а!

Цу хана, 1954 шера США-е дукха къахьега из лелаш ОАГ конференцена качъелдар «межамерикански системаца тардургьац» коммунизм аьнна дІакхайкадаь йола резолюци. Цу хана халахетар даь, кІеалтьаь, из мел дар аьнна [illegible] йола Латински Америка анабиоза хьал тІа я аьнна хеталера. Шийн столице из конференци хиннa йолча Венесуэлана доал деш вар къиза тиран Маркос Перес Хименес. Массанахьа кхиха балача наха къиза ниаш деш доал деш бар цунна тІехьара духовни гІоз, американски монополей къиза сатраниш. Военно-полицейски диктатурий йола хьаларашка нах балача хана хинхар санна йоа къовзах шийн чулоацан бола, хІанз дела «гориллаш» аха деш латиноамерикански политически лексикона юкъе дехалдар: бокъьа дар аьлча, диктаторий ацар антинодаш, эрмайкера хьайоагІаш ацар уж. Вашингтона аьначоа духьал дар бухнагІа, а хьалулпашехь дІалоаккхар. Шийн суверении бокъонаш а аьнна хьадда чІоагІа дІакхайкадьча дІамигача Гватемалана цІий Іедохийташ тІаккета кийчлур бар.

ХІаа, дукха хІамаш хинад 1954 шера ОАГ конференци хиннaчул тІехьагІа. Еха дІаьньар Маркос Перес Хименеса тиранически режим (укхаза белгалдакха деза Рио-де-Жанейре Венесуэла конференцена байкот кхайкаьр). Еха дІаьльар дукхагІдолча Латински Америка кхыча мехкашкара деспотически режимаш а: ежар Колумбера Рохас Пенилье тиран, дукхача шерашка Никарагуан Доминикански Республикен толаеш хиннача Анастасио Сомосаген Рафаэль Трухильоген дІакхьачар шоашта доагІа таІазара дакъа, иштта хІалад хилар кхыча боккхийча а вІашагІеча а диктатораш деш хинна доал а.

Бакъда, Латински Америка мехкий халкъаш лоаІамагІача хиннача аттара а доаккхагІча гІулакхий къахьега бола хьоахам ба кубински революци аттьалар. Историе къа ца хеташ бетбаьхар Латински Америке коммунизм «хулийтарг ца хиларах» йолча резолюце автораш. Дукхача наха тІалийца коммунизма идеяш Малхбузерча полушаре материальни низ а хинна дІалаттай, историе чухь эттара хьалха цар цига хьайир керда общественни строй.

Юхатоха йиш йоаца исторически процесс шо хиларах тарра кубински революци Латински Америка дерригача мехкий халкъий кортамукъа доллара къовсама низ бола катализатор а хинна дІаттай.

Латински Америке духьале а йоацаш лахуерІаш хинна дешо ха чехх а аьнна, континенте чІоагІа дуІа даьлла хилар кхетадаро США империализма методаш ца кунаш йита йиш яцар, бакъда, цунна дагадоаккхараш-м кувалург яцаd. «Кубински хьохкама» цениой реакцена духьала «Прогресса духьа йола союз» хьайир, Латински Американа долларий догІа деттийтаргда йоахар цуи рекламаш тІа.

«Прогресса духьа йолча союза» даьсса хабар хилар. Газама рузкъаш дІаІувдаш Латински Америка йовхаш США монополенa цул мехкашта деш дола зе меттаоттадургдолаш дар цу монополеш тессача кІаналгаша. Генеральски путчаш «представительни демократе» дІаеллача режима дегІача чурта тІара йоагІаш йола эпиграфи а хинна дІаттай цхьалолча латиноамерикански мехкашка. ВІашагІкхийттача штаташта доал деранта гаьнна аттагІа ца дий шоай дега гарга латтача диктаторашна гІулакх лезаде Вашингтона гІулакх деш «латта е ца латта» аха гамлетовски уйла йолча штафирашца лелаеча. Юххера а, «кердача рубежий» политика чулоацам бенна дІабальна. Акулей сардиней машаре бахьа йиш хиларах бола фаьлг юхе хІама ца дусаш дІабаьлар, американски морской пехотас 1964 шу долалуча хана панамски студенташта автоматаш йийттача. Цхьа шу совгІа ха яьначул тІехьагІа дерригача дуненна а ховш США геранца кийчъеннача интервенце дІадоладир Доминикански Республиканa духьалара «бокхача шоада» къаьнарча политика бертий гІулакх. Доминикански Республика хьалха хиннача президента Хуан Боша яхачох, цу мехка духьалара США агресси «джунглей закона» юхатІаьвахар да.

Эхь ца хетарга хиллача цхьаннеца а нийсъе йиш йоаца «подрывни балха духьал» къовсам лоаттабара эш аьнна хьаьмтдалча латиноамерикански пачхьалкхен чурча гІулакхашта юкъе лелха «бокъо» енна Вашингтона США конгресса вихалий палато. США конгрессмений «бий беттара бекъо» баьхьа гІертаm, «ха деррига а во реакци ля чем нийса йоалаш интерпретировани дьчем ихел результат я», яхаш зекъа дуцар Рио-де-Жанейре хиннача конференце американски делегаце член волча Ричард Филипса. Сий доаца «межамерикански тІема ниаш» хьаде гІертар санна, халкъий суверенни бокъонаш воча оегІарахьа толхаяр, дукха лайна йолча Доминикански Республика кІела юкъа лелха гІертилга да аьнна лаьрхІар Латински Америке США конгрессе тІалийца из резолюци. «Нью-Йорк таймс» яхача газето доралуи аздора «Латиноамерикански мехкаш кхер полушаре хаддаца доача тІема низех «аьрдехьарча переворота кхерам» цунна чухь бола моллагІа а ситуаца яттача интервенци дра США-на эша кхоалир хилар», яхаш.

Цу тІа тохаргда вай, цу а воих тайпара Вашингтона могаш йоаца моллагІа а законах йода правительство эшара тІаккхуш хилар къайладахьара еза дагалаьца пропагандистски трюк я «аьрдехьарча переворота кхерам», аьнни. Из истина харцъе маганзар Рио-де-Жанейре конференце дакъа [illegible] хиннараша, царех дукха дукхагІбараш духхьала е гадоахарг тІа ца эцаш дитанза баланзар США-е дІадеха «межамерикански тІема ниаш» хьадела. Къьметтел Вашингтона Іаьдала кІалдаттача Панама вихало а, ОАГ кризис а хьовзаеш, новкъа долаш аьлар: «Лаьлуш детта законах доагІа халкъа [illegible] дар кхоачаш [illegible] хулаш дусаш хиларца дувзадена тІа тІа дукхагІа коллективни гІайгІа хулача хана дах вай». ХІаьта Венесуэла депутатий палата кхыча мехкашкарча гІулакхий йолча комиссе вихало кхы а къаьтагІа аьлар: «Рио-де-Жанейре ОАГ дІайоллаш я».

Рио-де-Жанейре хинна конференци Ро Бравера Огненная Земла яхача кхаччанца болабеннача кортамукъален боламца къовсах лоаттабара эттара хььарагІйолча реакцена эша «священни союз» хьае США гІерташ хилара гучакхьара хьоахам ба. Цу мийсхан къовсамо шийна тІаува Советски Союза а кхыча социалистически мехкий а, Азей Африкан халкъий, Малхбузен капиталистически мехкий къахьегамхой бартцхьоагІон уйла.

ХІанз хулаш йола Азе, Африка, Латински Америка бартцхьоагІон конференци халкъий дегІабоагІача антиимпериалистически къовсама дийна хьоахам ба. Юкъарча моастагІчоа духьал тайп-тайпарча континенташка къовсам лоаттабеча халкъий гІулакхий цхьоагІо чІоагІъе лаьрхІа я из. Империалисташ дІалаттарий, бакъда кхоане шоай ярий уйлаш шийна чухь йолаш я Гавански конференци. Рио-де-Жанейре хиннача конференце хьахьокх нила-Іоткъаш беш барий, кхоанеца къизаш къовсам а лоаттабеш. ДІалхача заманца базарий уйлаш.

И. ХАЧАТУРОВ. (АПН).

КУРСАШ ХIАНЗ А БОЛХ БЕШ ЯЦ

Кхоачамхьалаз агротехнически знанеш йола кхи механизаторашш ца хилар бахьан долаш шерра-шера кхаьдкара балхаш тIехьадуьл Наьсарен районе. Дукха болхлой ши района болхамашта хIанз а.

«Назрановский» совхозе штатех хила везачу 186 трактористах 167 мара вац, «Октябра 40 шу» ахача совхозе 15 механизатор тоьац, 40 механизатор тоьац «Экажевский» совхозе а.

Цудухьа хIара болхаме бах бетта йола курсаш хьаелла лаьрхIад Наьсарен районе. Цу гIуллакхна эша педагогически болхлой а кхы эша хьалаш а долаш да, курсашка дешна баьIарашта ахчан стипенди хьежадаьд.

Курсашка деша баьIарана агроспециалистий, политвольщикий, зооветспециалистий, трактористий, кхита кхьйела гишалкш Iоншургья.

Укх шера 1 ноябрь хьатIакхоачам занятеш дIайолае дьнна дийца вIаштIехьдаьккхадар Наьсарен района совхозий куьгалхошна. Цхьабакъда, занятеш хIанз а дIайолаешнац. Уж шаца йолаьургья хониш а саг вац.

И. ОЗДОЕВ.

ЛОАРХIАМЕ ДОШ ДИЙЦАР

Укх деношка Нохч-ГIалгIайн паччахьалкхен филармоне республика потребсоюза совета арIIанара дхешIа собрани хилар. «Республика потребительски коопераце экономически болх КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенешка хьежжа тоабарах» аьнна доклад йир респотребсоюза правлене председателя нов. Мамаева.

Шийн доклада тIа нов. Мамаева дийцар вердI шера йола план кхоачашъеш даьхача толамех. Къьстта теркам тIабахийта дийцар цо торгови предприятешка юрташка бахача нахa ду гIуллакх кхы а дикагIа тоада ра респотребсоюзо де дерхIачох.

Доклад йистеьлча собране къамьлаш дир республика финансай министра нов. П. Я. Гуреева, КПСС обкома административни торгово-финансайн органий отдела заведующе нов. Г. В. Калагова, Шалажа районо керттерча бухгалтера А. Хадисова, Наурски райзаготконтора директора Д. Васьлихина, Ведана райно правлене председателя А. Вазарова, кхыбараша. Веррига цхьайтта саго.

Социалистически яхье а аьнна 1965-ча шера кхоалагIча квартале даьха толамаш бахьан долаш Респотребсоюза правлене паччахьалкхен торговлен потребительски кооперацен болхлой профсоюза ЦК Президиуме Нохч-ГIалгIайчен респотребсоюза Сийлен грамота елар. Цу собране дIаелар Нохч-ГIалгIайчен респотребсоюза правлене председатели нов. Мамаевнем Шелковской района шеф-повара А. Кенсьйнен «Знак почета» аха орденаш кхы вит сага «За трудовую доблесть» яха медалаш.

М. ВЕЗИРОВ.

ТАХКА, IОМАЛЕ, НОВКЪОСТАЛ ДЕ

Массехк шу да Наурски районера «Россия» ахеи «Красное Знамя» ахеи ши совхоз социалистически яхье аьнна. ЦаI шолагIчун бахкага хьажа, цхьанне дика дар шолагIчо хьаьца, вIаши новкъостал де — ахача девизах болх беча цу ши боахано шерагара-шерага шоай экономически база чIоагIъю.

Дукха ха йоаццаш юха а вIашагIкхийтар цу колхозий вихалаш. «Россия» ахача юртбоахама артела колхозхой белча хьоашалгIа бахкар краснознаменцаш. Хьайбаш боахамерча гIуллакхий хьал йиштад хьажар дар хIанз цар бахкара маIан.

Уж шаккха а боахам дукха отрасли йолаш ба. Цхьабакъда, хьайбаш леладар керттера дa цар. Цу тIа дахьатара дегIаккхуьл цар доахаш жан.

Шоайла вIаши хьожаш белгалдаьдар, нагахь санна дIадахача шера «Красное Знамя» ахача колхоза хьайбаш леладерай массайолча показателашка диллача хьалха латташ хьабаьххабале, хIанзара хьал кодалла аргадьнна хилар.

«Россия» ахача колхозе дукхагIа IалашдаьцI тайп-тайпара доакъар хьайбий помещенеш ремонт дикагIа дь кийчъдий, скотникий, доаркий, жа Iуй боах дикагIа вIаштIехьбаькхаб.

Къьстта белгалъяьккхар-колхоза шурай-товарни фермай доахам а Iаьсий а доахача кхийшна дика порадок хилар.

Краснознаменцаша белгалдир шоай доаркаех хIаранета гIулакх деш 12—13 сет мара боацача, шоаш ахь леаттаеча боахамерча доаркаша 15—16 Iатта гIулакх деш хилар.

— Из миста вIаштIехьдоал шун доаркай? — аьнна, хаттар дир «Красное Знамя» ахача колхоза хьайбаш леладерашо.

«Россия» ахача колхоза МТФ хьажабь лаьрхIа доаркаш ба доахан дахкача отделене, профилактика еча — телятнецаш ба. Цу гIулакхо торо хилийтар деттача доахана гIулакх ду доаркаш дахкача доаханга хьажа ца бесаш мукъабалийта а группашера доахан дукхагIа хилийта а.

Белгалдакхха деза шишка а колхозо шурий-товарни фермашка механизаци яра йоагIа йоакхо ца елга. Пайда ца хиаш латт «елочка» ахача тайпара йола доахан детта установкаш доакъар кийчдечо механизаци хьац, тховнах доахна аьшка нахьъан дац.

Дика вIаштIехьаькхаац фермашкарча доаркий бит. ШолагIча ферме дежурней цIа чIега а теха дIанъайла латтар, еха нашки пурхаш мара хIана дацар цу чу. Ден распорядоки доаханка оттавь раицон тIайола графикаш найс-найсъенача саго эургIоацача поттигашка хьалтеха йоакх.

Дика болх баьб укх шера «Россия» ахача колхоза жа лехадерашa. Къаьнгарча дика ремонт ярал соагIа керда желаш а хьалъьий царшоргла доакъар а IалашдаьI. Жа лелaдераш Iаьна кийчо яра де деакча гIулакхашта колхоза куьгалхошем партийни организацен цIенхаштта теркам тIабахийтарах торе хилар цар уж толамаш дака. Желаш Iаьна кийчдара месячник хиначa хана ларжача социалистически яхье хьалха лаьттача жа Iулашта моощрени еш премеш хьожайир. Из бахьан долаш дика болх бир цу месячникакх.

Гуш да, шерагара шерага боахана экономика лаккъара шура, дулх, тха дукхагIа даккха деаьга «Россия» ахача колхоза хьайбаш леладераша дика кхетадеш хилар.

В. АЛЕКСАНДРОВ.

ДИКА ЭЛЕКТРОСВАРЩИК

ТIаьхьа ялх шу да «Ермоловский» совхозе болх беча Газаева Жунида электросварщика товзал Iомаль. Шийн гIуллакх дика доаш йуша, дика новкъостал а ду цо юртбоахамн машинашта ремонт еча механизаторашта. Чехкеш дикеи ду цо сварочни балхаш.

Къьстта дика бу Жунида болх укх деношка. Нохч-ГIалгIайчене мел болча сага сийна дог гIоалаьнад ца вай республикана Ленина орден ялар, — йоах цо, — кхы а дикагIа къахьегар — из да вай хIаране декхар.

Я. ЯШИН.

УССР Iилмай Академе Е. О. Патона цIерахча Iилман болхлой группа эргIерча хьалашка машинашкъаш тоадечей доккачеи хана рельсашта сварка и технологии оборудовани кийчъярах 1966 шерара Ленински преми хьежалайта оттаьй. Цо тайна оборудовани юкъейоалайро йиш хулийтаргья маьха еш йола йIаьхад рельсаш, къьстта а шоай тайпара поездаш леларгIолча ноккъа 800 метр йIаьхa ярашь кIезигагIа ека, е теттара юкъера дIаяьха. Рельсаш вIашагIхуьттара керда оборудовани юкъейоалярах алхха дукъан 1965 шера баьнна пайда 5,5 миллион сом ба.

Сурта тIа: Ленински премина лехкара юкъебалийтача института болхлой группа. Аьрдехьара аьтте хьа — института отдела заведующи УССР Iилмай Академе член-корреспондент технически Iилмай доктор Владимир Константинович Лебедев, къьстта рельсаш вIашагIхеттара йолча машиний отдела начальник инженер Василий Алексеевич Сахаров, рельсаш вIашагIхетта сварка еча лаборатори куьгалхо йоккхагIа йола Iилман болхло технически Iилмай кандидат Сергей Иванович Бучун-Яценко, вIашагIхуьттачаш сварка еча технологе отдела группи куьгалхо Сергей Александрович Солодовников кердача оборудовани новкъосталла вIашагIхеттача обкаргa хьежаш боахк.

Ю. МОСЕНЖНИКА сурт.

ТАСС-фотохроника.

Экономически опыта заочни школа «Доал де Iомале»

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ АЛСАМЪЯХАРА НАЬКЪАШ

ПхелагIа занятия

□ □

БАХАЧА наха мел эш кхачан продукташ хьалйтарен промышленность бедаьна Iалашьярен вешар кхоачамдеча лоархIаме меттиг доаьц хьайбий боахамо.

1970 шера доахан дийна долаш хьачча паччахьалкхенга 29 ээр тонн дулх доахa деаш я республика, е 1965 шера оттаьлча хьалал 35 процент дукхагIа, шура — 90 ээр тонн, е 38 процент дукхагIа, фуаш — 48 миллион, е 55 процент дукхагIа, тха — 3250 тонн, е 20 процент дукхагIа.

Заготовкашта чIоагIа хьалаш оттаяро, дукхалча юртбоахама продуктай закупочни маьхаш лакхдаро, КПСС ЦК мартовски Пленума решенешка хьежжа оттаьлча кхьйолча материальни стимулашна чIоагIа экономически лард еллар юртахь боахама кIал, хьайбий боахам дегIабоалабеча онлагара деш кхоадаш дара, хьайбий продукташ дукхагIа ялара кийчъярах, уж ялара дIабода нах лохбара эша хьалаш хьдир.

Хьайбий боахам дегIабоалабара дика тертеннаш йолаш я вай республика, цхьабакъда, царех хIанз а бизза пайда ааш дукхача колхозашкеи совхозашкеи. Ахача совнагIа хургдац, хIанзa йолаш йолча производственни торонашка деллача хIанз йоаш йоахачуа 1,5 — 2-за дукхагIа хьайбий продукташ яха йиш йолаш республикана колхозаш совхозаш хилар.

Хьайбий боахам эсала дегIаухаш хIанара керттера бахьан да доахана доакъар ца тоахара цар организаваьта тоьал белоаш ца хилар, доахан сов дукха Iаьхар дусаш хилар а хьайбий боахамерча болхашта механизаци яра боарца дехаш хилар а. Цудухьа этара хьалхарча аргIашка доакъарий бала чIоагIбе еза, дукхагIа кийчъе еза йол, силос, комовн концентрированни доакъараш, юрта боахамерча хьайбий рационаш баррагIа белоаш йоаш хилийтара. Хоам да, доакъаранца тоьал белоаш ца хилара хьайбий продуктивность лакхъяра чIоагIа Iоткъаш белга, хьайбоаккхача продукце единицана лоархIаш дукха доакъараш дIахилийта деаш а хIаьта цул хьежка из лиацарга дIабода нах лахлуш а хилар.

ХIаьта йошача доакъарийна лаьрхIа гуйран хлаташ йобеш культурашш вIашагIа а аь дIайийна йиш хуа доакъарашара дегIах латаргIола хIанаш хIара гектара тIара дукхагIа яха.

ГIалдарш дIаер хьайбий боахамца фу гIулакх долаш да аьна хетадала тарлу, цхьабакъда, уклаза а хьулабенна боккха кхоачам боалл белоаш йоахa доакъараш дукхагIа дахара гIулакхa. Гаиараш дIачудеча, паччахьалкхено колхозашкеи совхозашкеи 15 процент жимах йоаг дIачудашначa ганараш дукхалга хьежжа дьсовна маьхаза лоархIаш тоннах 20 сом мара а ца доакхаш, хIаьта хьалал соагIа ганараш дIачудеча — 30 процент йохе. Их доакъар белоаш йоалхача доакъаранта юкъе этара дарегIа а пайданагIа а дала тайна да, цудухьа гIалдаршш дукхагIа кхета боахама чIоагIа пайдана гIулакх да.

Цхьабакъда, желаш доакъарш хилийтар хьайбий боахам дегIабоалабара керттера хьал дале а, доакъар хилча доалаш дац гIулакх. Хьайбий боахама хIара дакъана да из дIаха чIоагIа дегIаххуалара эзаш дика кхоачамаш. Хьайбий боахам айбергбечa керттерча хьалех цаI да доахан дебадар, цар эттара хьалха деттача доахана, продуктивность лакхъяр. Нагахь санна детта доахан Iулаца кIеззига хуле, дулха дIачудала доахан бахача хиза кхоачамболла шура лакхаеш йиш хург ма йий аьнна дала дог дац.

ХIана дукхача колхозашкеи совхозашкеи Iулашта юкъера детта доахан 35 — 40 процентах дукхагIа дац.

Хоаш да, доахана структура дерригача боахамашка цхьатарра хила йиш ца хилар. ХIара боахама ма-шийн бала лелош я Iалама а экономически а хьалашца ювзаенна. ХIаьта доахана структура а дукхагIча даькъе цу хьалашка хьежжа хул. ХIаьта а этара хьалха эзу детта доахан кIезига хилар.

Дулха дIачутеза доахан кхообача боахамашта мара кхоачамбоц Iула юкъе детта доахан 25 процент хилар. Городе йохе ддаш дукха колхозашкеи совхозашкеи а республике; шура гаьна кхьакар пайда болаш гIулакх дац. Царга шоай кхоачамдеш городе бахача наха тоьал шура хилийтеш цар вIаштIехьдалийтар дукха йиш хул. Цига 50 — 60 проценташ кIезигагIа доацаш детта доахан хила деза.

Миста лоархIаме гIулакх да хьайбий продуктивность лакхъяр, белгала аьнна, хIара йистагара шура дукхагIа яккхаре дIачудала оттадаьна доахана дулх дукхагIа тIадетталийтаре. ХIаьта цу гIулакха а чIоагIа лоархIаме да доахана фу тоадар. Дикача фух доацача доахангара шура а дулх а кIезига даредац! Цудухьа племенной болх ца беча а доахана фу тоа ца деча а дайрдац. Из дикагIа дуьдунда, нагахьа санна искусственни осеменени шерра юкъейоалайой, племенной бугIанаш пайда дикагIа эце.

Продуктивность лакха йола доахан дебадар дукха бен бола племенной зоотехнически болх бундача хана ца хьахадеш дита йиш яц Iаьсий кхедарахь се доахан кIезиг ца далийтарах дола дош.

Доахкий зовлаш хул болц во вIаштIехьбаккхар бахьан долаш доахан Iаьхар дусача боахамашта. Аьтха цхьа етт Iаьхар ёсарах 300 сом гарга ве хул боахама, хIаьта цул соагIа, 1700 — 1800 килограмм шура ца йоаккхаш а бус ма.

Нагахьа санна Iаьсий, доахан воча хьала тIа леладойя, дизаьца даа царна доакъар ца теле, тIамкхь Iунаь а бегта ва хуи боахама, хIана хьча бu бадьаж дIаши продуктивность лахлу. Дукхьаза а деттигаш аийслу Iулашта юкъера деттаж дола кьоа доахан брак деш. ХIана хул из миста? Нагахьа санна Iетта баланcове мах 300 — 350 сом бале, из дукха лаьрхIа дIачубеча, цунах боалаьга хьахоачаргдар 180 — 200 сом мара мича хурда, хIаьта веж шедиеса ахча довш хилча, из гуччахьара ве да.

ГIулахк сонал латт аьча, из латт, дукхача боахамашка детта доахан лертIа хьалккедара гIулакца теркӑ еш ца хилара, царна дикза даргдоаца гIулахк де ца хара, дехача хана нагийча доахантара цIеньь шура Iоёоакхаш ца хиларах, из бахьан долаш 5 — 6 шу дахьвача хана Iула юкъера доал детта доахан.

Хьетадеш да, Iатта гIулакх дараш из цIеньь шура Iо а йоаккхаш беттараш дика знанеш эзаш хилар. «Назрановский» совхозера Барахоева Лейла, Наурски района Ленина цIерахча колхозера Лукманова Зинаида, № 1 йолча шурий совхозера Лаврушина Анастасия, дукха кхьбараш санна болх вай хьалха латта доаркаш йоккха опыт йолаш а бахь техане беш къахьегаш дукха безаш а ба, цудухьа цар шоаш леладеча доахах хIара IаттагIара йоаккха шура юкъера лаьрхIача 3500 — 4000 килограмм хул. Цу лоархIай цхьаькха «къайле» сенах латт аьлча, из латт, цар хIара шера хIара Iатта тIехьа иньацца Iаса ихедеш хиларах, вешта аьлча укхаза цIаккха а Iаьхара досац доахан. Цулуhь хIара дерица хьаIеше еза хьалха латтарий балха опыти методаш, ха деза доахан миста детта десен уж цIеньь шура Iо а йоаккхаш детта дешлеж, ха деза доахана гIулакх миста де деза.

Шура йоаккхилта дукхача хана къьстта дувна деза цун хьоаьал лакхьела. Шурий этара лоархIаметIа дола даьца да цун хьоаьал. Шура во йоацаш лоархI, нагахь санна цунца 3.7 процент хьоаьал хуле. ХIаьта нагахь санна боахамо дIачуаш болча шурий хьоаьал 3,6 процент мара да хуле, иляш кхоачамбаьра дукхагIа дIачуаш еза шура, хIаьта хьоаьал 3,7 процентал лакхагIа хуле, кIезигагIа ала еза.

Шурий хьоаьал лакхье йиш йий боахаме? Лакхъе йиш я. Этара хьалхарча аргIашка из вIаштIехьдоал племенной болх бизза чакхбахарца, хьаьш шура хулийта бугIанаш детта доахани боахамага тхачарца, дикагIа кхабарца, дикагIа йоаь йол, белоаш йоахa доакъараш рациона юкъеьхийтарца, цIеньь шура йоахарца ший мара кхьастта доал дарца, и. кх. дI.

ХIаьта шурий хьоаьал 0,1 процент лакхъярах хур фуд? 1965 шера паччахьалкхена дIалу 68 ээр тонн шура. Нагахь санна цу шурий хьоаьал 0,1 процент лакха хилча, совнагIа 70 тонн хIама даккхаш аьнна дaьта доахна йиш хургьяр. Вайна хетарга, шурий хьоаьал 0,1 процент ль а лакхъярах йола эффект йоккха я.

Дулх дукхагIа даккхара бола боккха кхоачамба масса тайпа доахан чуоттадь кхабар.

Хоаш да, чIоагIагIа дорстадаьча доахана доадьчуа тIехьагIа 50—53 процент дулхи шуьух дулхаш хилар, юкъера дарстар долча доахана 46—48 процента кIезигагIа дерстача доахана 38—42 процента мара ца дулхача хетте. ЧIоагIагIа дерстача доахана дулх шолха хIана дац аьнна пайданагIа да дегIа кIезигагIа дерстача доахана дулхал. Бохкицоене доаца, ээача дайта дала дерста доаца доахан дIачутелар вIалла а гIойле йолаш да. Укх шера 9 бетта республика колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга дехкад 4670 тонн бежана дулх е дерриге дIадешнача дулхах 37 процент, цунах дIачуденнад 1137 тонн е 24 процент дерста доацачи геттара гIийлачен доахана дулх. Дерста доацеи ээача дайта долеи ма дIачуденнад 1679 тонн е дерриге дIачуденначa дулхах 46 процент. Цу ыкъа гIийлен дайтеи доахан дIачудахарах яхаденна дулх 1500 тонн да, хIаьта боахамта хьа ца кхоачам досад цхьа миллион сом соагIа ахча.

Дулх дукхагIа даккхара болча цу кхоачамах пайда хара чуоттадь доахан кхообааа вIаштIехьдаккха деза. Чуоттаь доаттаю 12—13 бутт баьнна 270—300 килограмм дикза делаш йола сургIамагаш дулха лаьрхIа йоазар гIийленагIа да, хIана аьнча 1 килограмм дулх тIакхетийтарга доакъараш кIезигагIа дахь — къона доахан доккхагIчарел сихагIа оншоаш хилар хоаш ма дий. Масала, 9—12 бутт баьнача хьайбанна 1 килограмм дулх тIакхетийтаьш хилча 8,8 доакъарий единица дIаьхийта еза, хIаьта 15—18 бутт баьнача хьайбанна — 11,2 доакъарий единица.

Долче, дулха кхоаба доахан 2—3 шера гондар боахама вIалла а аьтту боацаш да, хIана аьлча царга дIалола доакъари болхлой йиза пайда хьа ца лун хул, вешта аьлча продукци лаккарга дIабодача маьхa юкъе керттерa хьокхал эзьа бен.

Хьакхарч леларa гIулакх, хьайбий боахаме сихагIа онадоалаш дола дакха из хилрах тарра, массa дIадихьача а хьакхарч кхедарш кхабаран хьалха латта премеш юкъехиаьача а доацача хана шерта хьакхий дулх лакха йиш я.

Из дуьдургдa керттерча нана-хьакхарчех бизза пайда эцара чотах, шера 1,8—2-за уж якхийтара. ДукхагIа йолча хана боахамашка керттера нана-хьакхарч шера цхьаза е кIезига цуI соаоагIа мара лахкал. Доахан дебадела миста мара вIаштIехьдоаккхаш ца хилчо, дулх дукха доакхалургдац, цу тIа из доаккарга дIабода мах а хургба геттара лакха.

Iилманаш практикое хьахьекхад, нана-хьакхa шера кхоа шоаза яхa а 16—20 хурсаш кIезигагIа йолаш кIоргаш е а йиш йолаш хилар. Цун четах дикка лохье йиш я дулх даккхарга дIабода мах. Дайча лоархIамааш хьахьекх, нана-хьакхо шера цкъа лахаш 8 хурса йохча, хIара хурсa лоархIаш дIадахa доакъараш 100 доакъарий единицанга кхоачаш хилара шоаза ехха 16 хурса йохча, хIара хурса лоархIаш дIадахь доакъараш 92 доакъарий единицага кхоачаш кIезигаьа хилара.

Нана-хьакхарч дукхагIа яхийтара хурсаш дукхагIа хьахилийтарах йолча премеш цаI а турах хьакхарч ахкийтар. Фу йолаш да цун? Дукхаа а гIойлаегIа да хьакхарч белгалдарча хурсаш кхедара аьтту боалагIа йолча, хала ахкаргIоала вIаштIехьдаккхар. Кхьча дешашка аьча, дикагIа да белгалдаьнача беттамга хьакхарч ахкийтар, е зоотехникащта дхалара турах (ханашка) ахкийтар.

Хьакхий дулх дукхагIа даккхара бола боккха кхоачамбо цкъа яхa а ахкийте, цул тIехьагIа дулха лаьрхIа дIачутелаш йола се хьакхарч.

Цкъа ахкийташ йола хьона се хьакхарч кхабар экономически гIойле йолаш хургдац, нагахьа санна уж хьалхарча ах шера яхаш ца хуле: ма йиш хулийт нана-хьакхарч шоай хурсашка волагIча кхий чу йоаккхе, дахаш папалахьа дарегIча доакъарашка кхаба, хурсаш чуоттадь кхаба шерага кхоачам уж тоаль яха.

Дукхача боахамий практико хьахьекхa хьакхарч кхабара гIулакх лертIа леладеш ца хилар. Гуча дальнад хьакхарч йорстое чуоттадар пайданагIа дола. Цу хана 1 килограмм дулх тIакхетийтаргa дIадода доакъар 4—5 доакъарий единица маьха хул. Цхьабакъда, ихаш мара из хIа ца дохийтилга вIаштIехьдалац ханн чуоттадь а доаттаеш уж лертIа кхообаш хилча мара. Миста кхообаш хилча вIаштIехьдаргда 6—7 бутт болача хана, хIара денна бийсанна 600—650 грамм дозал тIа а детталалийташ, цар дозал 90—100 килограммага дIакхоачаде. ХIаьта а, дукхача боахамашка доакъараш кIезига хилар бахьан доахан хьакхарч хан-хана ца кхообаш дукха моттигаш хул, хIаьта чуоттадь доаттаеш йоаккхача хана цуьхал — 12—14 бутт — йIаьхьа, цу тIа доакъараш а доаллча гIулакха дукха дов.

Халкъа боахама боккхача лоархIаме да жа леладар а. Культура лакха йолаш жа леладара хьокхал тен «Шелковской» племенсовхозо. Укхаза хIара устагIанна тIера шерра-шера 7 килограммага кхачча тха доакха, бIаьнеел соагIа Iаьхар кхебу хIара 100 жийна тIехьа. ХIаранена тIера 18—20 килограмм тха доакххаш дола кой да цу совхозе. Изал долча тхах маIача маьла 7—8 костюм яла дика эп де йиш я. Цу совхозе а миста республикерча дукхагIа йолча колхозашкеи совхозашкеи а кхоабараш нехали ду тха доакха Грозненски фух дола жа да. ХIана? Цкъа-дале, республика шабарча ялча районашкарча Iалама-климатически хьалашка йиш хулийт нехали ду тха доакха жа лехаде, хIаьта цар продуктивность лакхагIа я, шорга тха долча жено лучуа 2—3-за дукхагIа лу цар тха. ШолагIа-дале, шорга чо болча тхал маьха дезагIа да бIетиъ хьоаса бола тха. ХIаьта шорга тха дола устагIа кхоабаш бозар массел шира къахьегамаш доакъараш дIадоллац нехали ду тха доаха устагIа кхабарга.

Тха дукхагIа даккхара бола боккха кхоачамба племенной болх дикагIа барца — же продуктивность лакхъяр, — чо бIаьхагIа а лиегагIа а хилийтар, массанахьа а тха тIадалийтар. Масала, дукхагIа дола жа чоажашка тха тIа ца доалаш хул, хIаьта племенной болх дикагIа барца вIаштIехьдаргда тха тIа ца доалаш мел йолча моттигашка тха тIадухийта а хIаьта цун чотах хIара устагIанна тIера 0,3—0,5 килограмм тха дукхагIа даккха а. Е хьожаргда вай 100 жийна тIехьа Iоахарий мхедаре хьокханга. Племенной жа леладеча «Шелковской» ахача совхоза доккхагIа йолча вай Iуй Социалистически Къахьегама Турпалдаь нов. И. А. Эсмухамбетова бригаде хIара 100 жийна тIехьа 140—143 Iаьхар кхебу. ХIаьта дукхача боахамашка из хьокхал 75—80 Iаьхарах тIеIбазаш. Цитта доахи кхоачамаш! ХIаьта шорех пайда эца йиш я жа Iуйца кхетамера, квалифицированни болх барца, жа дикагIа кхабаре, ледалара, племенной болх базрам ханкхара наькъаш.

УстагIаш дулх дукхагIа даккхаро долча кхоачамех цаI да сеча хьайбех пайда ийса эцар, Iулашта юкъе се доахан дукхагIа хилийтар. Дукхача боахамашка цIунтой дукхагIа леладе безаш болаш хул. Нийса дий тIаькха? Дашe а дац.

Хоаш да, хIара жийна тIера шерра-шера юкъера лаьрхIача 5,5 килограмм Iай баьча Iаьхара тIера шерага кхачаьлча 3,5 килограмм тха даха йиш хилар. Производства гIулакхашта пайда эцаш леладеча хIара жийна тIера ялх шера 33 килограмм керда Iодаьча Iоахарашта тIера 9 килограмм доакхаш, дерриге а дIаьлаьрхIача 42 килограмм тха даккха йиш я. Дулх 185 килограмм доалахарга, белгала аьлча, 6 Iаьхарах хIарaнех 25 килограмм брак баьча жийнах 35 килограмм. Цу цхьан хана хIара цIунтона тIера ялх шера доакхаргда 42 килограмм тха (шера 7 килограмм доакхаш), цхьабакъда, цIунто брак беча хана 65—70 килограмм мара дулх доакхаргдац. Цо хьаьхех фу дича баькхьа хургда. Iула юкъера жерч 60—65 процентa кхачалла дукхагIа хургдола, жерч Iай даккаргдола гIулакх де деза. Жа хьалхагIа доахан хилча Iоахарий 20—25 процент дукхагIа ма хулий, уж Iодаьча хана оцн чIоагIа долаш, дикагIа дегIадоагIаш хул, 250—300 грамм дукхагIа доал царна тIера тха. бIаьстан юкъе дIача Iоахарашта тIера доалгчуа.

Жа леладеча боккха пайда боал Iулаш вIашагIтохарах.

Тха даккхарга дIабода мах керттерча дакъе алаш еш доакъарашкеи додачох латт. Жа Iулашта телаш дола алаш боккъонца хьалъяьккхача продукцега хьежжа тел: даьккхача тхах, Iодаьча Iоахарий дукхаллa-кIезигаллa хьежжа. ВIашагIтеха Iулаш леладеш хилча, бригада цхьан члена болх дукхагIа кхоач, гIулакх деш йола персонал кIезигагIа эшаш хул, хIаьта, долче, нунха хьежжа кIезигагIа дода алаш а. Цу цхьан хана бригада тIара членага кхоача алаш дикка лакхлу.

Цу метода майан сенах латт аьлча, из латт, Iоахарий кIеаншта тIехьара къоастадьчуа тIехьагIа цу Iулаца юкедусаш хиларах, къоастадь уж леладой а. Iоахарашта гIулакх дола а цу жа Iуй бригадана тIадуьх. ВIашагIтехача Iулашка прогрессивни хьесане жа леладаро йиш хулийт Iоахарий цхьан мер тIа кхеде. Бакъда, цхьан Iула юкъе цхьа ээари ах ээари соагIа устагIа-и хул. Жена гIулакх де нийсъалагIа да, йоахо дукхагIа эш, цхьабакъда, из дерриге а продуктивность лакхъяларца шоаза дукхагIа ихаеттаот.

Шелковской района «Коминтерн» ахача колхозе вIашагIтехача Iулий жа Iуна юкъера лаьрхIача бетта 125—130 сом алаш да, совнагIа телаш бола мах боахаш, хьалхагIа, Iулаш къьстта къаьстта долча хана, жа Iуй алаш 90—100 сомал тIеходалаш да хиначa метте.

Iалама сихд ондадоаланн пайдаеш хьайбий боахамера дакъа да коа тIара оалхазараш.

Хоаш малара, ших-ших бутт беьнача хана жужакаш дахка долалу, хIаьта шера цар дерига кхьесне 180—200 фуь, хIаьта етт фуь, дегIа пайдана хиларга диллача, килограмм дулха мийста лоархIаш да. Кхьь беттага кхьачча котама кIорига цхьа килограмм деза хул, хIаьта цхьан котамах шера 150 килограммага кхачча дулх даккха йиш я, нагахь санна котамо дакъа дерригача фуэх кIоригаш а яхийта, уж дулха лаьрхIа хьалкхейой.

Коа тIарча оалхазарий дулхи фуашш дукхагIа дахара цар продуктивность лакхъе еза оалхазараш дикагIа кхабара чотах.

Коа тIарча оалхазарий продукци лаккарга дIабодача маьхах 70 процент соагIа мах бода доакъарах. Цудухьа араьхьара тIаккхуьхьача доакъаранца оалхазараш кхабар пайдана дац, царга дукхагIа бода мах. Цхьабакъда, боахама чухь хьалкхедеш дола доакъараш хила йиш яц маьхa деза. хIана аьлча дарегIа фуашш дулхи дахара де ла керттера хьал ма да.

Теркам ца зича даредац, котамо этара дукхагIа фуаш деш йола ха фуйй жагIа баьчуа тIехьагIа лехa дIахоpa 7—8 бутт хилар. ШолагIча шера чу ениача котамашка — 17—20 процент кIезигагIа лу фуаш. Цунах гуш да, ерригача котамашка фуаш дукхагIа дайтара Iулаца жужакаш дукхагIа хургдола гIулакх де дезаш хилар. Цунаа хувзаденна боккхача лоархIаме да бIарчача шера кIоригаш яхийтар. ТIаккха йиш хул фуаш кIезигагIа деш йола котамаш брак а ль, жужакаш дукхагIа хилийта. Кхачанна лаьрхIа диэтически фуаш деш йола котамаш кхеен долча боахамашка лелае хьанлдац хьайбоакхачa продукцега дIабодача маьхах 10 процентага кхачалла бола мах бодаш йоза баргIалаш, уж лелае негаргья кIоригаш яхийта инкубаторе кхухьийта фуаш деш йолча котамий Iулашка.

Хьайбий боахама хIара дакъаца да продукци дукхагIа аккха, из лаккарга дIабода мах лохбе, къахьегама еисарле дакхе йиш хулийтаргIолаш дола чухьара кхоачамаш, хIаьта уж боахама гIулакха сарнагIдакха а деза.

Г. ПЕТРОСОВ,

Нохч-ГIалгIай АССР шура бежанаш министерства керттера зоотехник.

Дика хоамаш

ЖА ЛЕЛАДАР ПАЙДАНЕ ДА

Укх тIеххьарча хана Сунженски района Ленина цIерахча колхозе дукхагIа терко ю жа леладара. Жена лаьрхIа хьалъеш латт дика помещенеш. ДукхагIа терко ю жа Iуний вахара а. Цхьайолча кошарашка столовеш я, ладдаьза газеташ журналаш кхухь.

Бухгалтерашa шоай терко елгI а хоаш кхы а дикагIа къахьет жа Iуна.

ДукхагIа ду Iоахарий, тха а дукхагIа доакх. Укх шера колхозе юкъера лаьрхIача хIара 100 жийна тIехьа 105 Iаьхар кхебаьб цар. ХIаьта Гелогаев Iадраькмана куьгалдеча бригада 100 устагIанна тIехьа 127 Iаьхар кхебаьб. Шоай колхозе массанех хьалха боахама расчет юкъейоалайир цу бригадо, баьча балхах кердача системах ахча тела боладелар. ДIадолар а хьатIадоагIар а лерхIа баьлар.

Хьалха латтача бригадага хьежжа болх бе йолаелар кхьйола бригадаш, хIаьта цох боккха пайда а баьлар.

Чакхдоалаш латт юртбоахама шу. Шоай декхараш кхоачашдаьд жа леладераша. БIаь ээар сома маьха декхар колхоза паччахьалкхенга дулхи тхайи.

Даьхача къахьегама толамаша дог а айдаь кхы а дикагIа болх бе лаьрхIад жа леладераша.

А. КОЛЕСНИКОВ.

□ □

Машиннаькъа транспорта ветеран

Ермоловский ахача машиннаькъа станце къахьегIа вола болхло ва Петр Иванович Белотов. ТIаьхь итт шу соагIа ха я Петр Ивановичa станце болх бу. Цу ерригача хана хьалхала къахьийтад цо машиннаькъа станце дежурни волаш. Коммунистически къахьегама ударник ва нов. Белотов. ТIаьхьа итт шера шо Iоаль бахха опыт, знанеш хьоачча болхлошта боккхача безамца хIайовзийт Петр Ивановича. Барт тайна къахьет цо куьгалдеча смена. Цудухьа движене графих тахка ца еш лакхача скоростех чакхьхоал поездаш цун сменах.

Къьстта дика вIаштIехьдоах Петр Ивановича маневраш балхаш. Цо куьгалдеча смена коллектива мухь тIаботтарен-Iобаккхарен балхаш массайолча хана 120—130 процент кхоачашдy.

Коллективо сий ду шоай новкъоста. КПСС XXIII съезда сийна лакха социалистически декхараш тIаийцад нов. Белотова куьгалдеча смена коллективо.

Я. ЦУЕВ.

□ □

РЕМОНТ ЧАКХЙОАЛАШ ЛАТТ

Iуйранна денз сарралла сихаллон болх беш хул Нохч-Юртарча районе «Сельхозтехника» отделене коллектив. Цу районерча боахамий оаргга техники ремонт е «Сельхозтехникага» дIаенний.

Болх цIии оаршах бу. Коллективаццарча хIара вага иэз е хьинар а иха ца даш къахьег. Сихон, дикон бу болх. Ремонт ль хьинача техникага яки саг чуоагIаш йоца хьинош хьош.

Дукха ба дика къахьегаш болхлой механизаторош. Царех дукхагIа бараш лакха квалификаци йолаш ба. Масала, Д. Магомадгиров дика токар а, сварщик а, слесар а ва.

Ремонт ль хьинакий 13 трактор. Укх шера ремонт е эзаш хинача техникина хIанз укх деношка ремонт ль баргIа ул.

Районни «Сельхозтехника» отделене коллектив дош динад парте XXIII съезд хьалкхоачалехьа оаргга техники ремонт ль лоха.

М. МАГОМЕТОВ.

□ □

Шера план кхоачашъяьй

ТIаьхьа пхелагIча декабре шера план кхоачашъе яьнна тIаийца декхараш хьнал хьаьхи, барайттлагIча декабре кхоачашдир Грозненски механизаьтта чакхдоахача завода коллективо. 54 ээр сом паччахьалкхен ахча кхоадьд, 2,3 процент лакхъенний къахьегама эссарле.

Кхы а хьалхагIа, алхайттлагIча декабре кхоачашйир сийда механизаьтта продуктате арахецара план нов. В. З. Куравлин керттерa латтача цеха коллективо, хIаьта цу цеха № 15 йолча установка (начальник И. А. Степлычкин) коллективо дийттлагIча декабре кхоачашйир шера йола задани.

1966-ча шера чотах къахьегам бa укх деношка Грозненски механизаьтта чакхдоахача завода къахьеташхой.

Л. ФОМЕНКО,

тха штате йоаца кор.

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагI. 23 декабрь, 1965 шу.

Дозаза дехьара

ДЕ ГОЛЛЬ ФРАНЦЕ ПРЕЗИДЕНТАЛЛА ХЕРЖАВ

ПАРИЖ, 20 декабрь. (ТАСС). Парижехи хенах 02 сахьати 30 минуту (москохехи хенах 04 сахьати 30 минути) хьача Франце чухьарчехи гlуланхий министерства нойа тоха арахьдой Франце (фордал дехьара территорош йоцаш) хиначах президентски хоржамий шоллегlча туре официальни результаташ. Цу декларацехи хьачах, хоржамий списканашта йиьевихьа хиниав 28.558.709 саг; ихади тоесича дахьа лаьцад: 24.124.448 (84 проценто); боьъенца нийса бюллетенаш: 23.454.811. Де Голле тlехьа ихадж тоссар: 12.868.561 (55 проценто); Миттерана тlехьа ихади тоссар: 10.586.150 (45 проценто).

Цу тайпара Франце президенталла де Голль хоржав. Президента полномочаш ха — 7 шу.

ДОТТАГlАЛ КЪАЬГГА ХЬАХЬОКХАШ

АЛЖИР. Алжирехи хена йоазоне хlанз а чlоагlа уйла гlайохийт СССР-е чакхъьиначехи Алжира правительствехи делегаце визита а Советски Союзан Алжирехи Халкъа Демократически Республикане юкъерча гlуланхашта а, «Председатель Бумедьен эггара хьалха официальни визитаца доазол дехьа вахар, — аьдду шиий передовой статья тlа къамах кортамукъьален Фронта парте органа кlиранна цаьлла арадухлача «Революсьон Африкэ» ахача журнало, — бокха лоархlам болаш да, хlанз аьлча алжирехи советски халкъашта юкъера доттагlал цо къаьгга бакъдендаь».

Журнало белгалдоаккх, советски халкъ массана а алжирехи халкъагахьа хинна хилар, къилан-кортамукъаьлен къовсам лоаттабеча халасанна, ишта шиий лоlаме из дахьначул тlехьагlа а цунна доккха материальни моральни новкъостал дени къонахчал чудоссадеши.

ООН-а йиьлагlча комитете

НЬЮ-ЙОРК. Йиьлагlча (арахьара лоал тlадолчех шоай lаьдал доацаш йолчех территорешта йолча) комитето Анголай, Мозамбика, кхыча португальски колоней халкъий паргlатдовлеи шоай лоlам тlа довлеи бакъо хилар бакъ а дир, цар лоаттабу къовсам нийса а лаьрхlар.

Португале доала кlал йолча территорей хьакъехьарча дешах лаьца тlанийнича резолюце проекта тlа харцахьа лоархl цу территорешка бахача наьха экономически политически бокъонаш йохаеи йолча португальски правительства лелаю колониальни политика. Резолюце проекта тlа белгалдоаккх, Португале шиий колонешкех царна доаллахарча пачхьалкхенашкех бахача эфрикацашха болча нахаца лелалу гlуланхаш дунен халкъашта юкъерча машаран кlерамаленнех чlоагlа кхераме хилар.

Проекто Пачхьалкхенаш — ООН-а членаш тlахьех Португалецара политически торговии гlуланхаш хоададара: португальски байракхаш тlаьгlаш лелача кемашта шоай портани португальски самолеташта — аэродромаши дlакъовлара.

Резолюцена тlехьа голосовани йир 58 мехка делегаце. Португале, Испане, США, Англе, малхбузехьарча дукахача кхыча мехкий (берригаш а 21) никалоша цунна духьала йир голосовани, 17 делегаци резолюцена тlехьа а духьал а хилавзар.

КЕРДА АВТОМОБИЛЬНИ НИКЪ

БЕЛГРАД. Адриатически форда юхера Югославе райони Македонии вlашагlхетта безаш болча автомобильни наькъа цхьаькха участке никъ билла баьлкаб. 35 километр йаьхача цу участо вlашагlъюзаргъа Приштина, Урошевац яха городаш.

Укх тlеххьарча 10 шера Югославе керда билла я модернизаци аь а 8,5 эзар километр никъ бар.

«ШЕЛЛ» ХlАНЗ А КЪУЛБЕХЬЕН РОДЕЗЕНА МЕХКДАЬТТА ЛОАТТАДЕШ Я

НЬЮ-ЙОРК. «Шелл компани оф Саут Африка» яхача компане дlахо а мехкдаьтта лоаттадергда къулбехьен Родезена, пагахьа санна къулбехьенафрикански lаьдалаш из социадайта гlерташ па хуле. Иштта аьлар, АП агентства корреспондента Иоганнесбургера беча хоамах, цу компане директора Ховера.

Ян Смита расистски режимана лоаттадеча мехкдаьттана эмбарго оттаеш хилар хьакхайкадир укх денношка английски правительства. Цхьабакъда, Къулбехьен Родезена хlанз а ЮАР-аген Мозамбикаген гlолла ух мехкдаьтта продукташ, хlаьта дарга хlател уж е английски компанешта, е шоаех «моттигера» фирмаш хетийта гlерташ йолча цар мукъах лелача предприятеша.

ВАШИНГТОНЕРА ЭРХАРДА ПЕРЕГОВОРАШ

ВАШИНГТОН, 21 декабрь. (ТАСС). Шии дийнахьа лаьрхlа селхан укхаве дlайолаелар Вlашагlкхийттача Штатий президента Л. Джонсонан ФРГ канцлера Л. Эрхардан юкъера переговораш. Кlайча цlагlа президентаца вlашагlкхетале хьалхагlа, малхбузенгермански канцлера визит йихьар США пачхьалкхен секретарь Дин Раск волча. Цар цига сахьате къамаьл деча хана, укхаза хетачох, оагlонций «поонцешта дух тlа боьла гlийртар».

Джонсонан Эрхардан юкъерча переговорашна юкъмоттиге латтар НАТО ядерни герзаца кийчъярен малхбузенгермански бундесвер Къилбаселаатлантически блока ядерни герга тlакхачийтарен хьакъехьара дош да.

Моттигерча обозревателаша белгалдоах, Джонсонаца переговораш йолча хана Эрхарда керттера вlаштlехьдаккха безам бар, — НАТО ядерни низашка Малхбузен Германена моттиг лургьа аьнна Вlашагlкхийттача Штаташкара дош доаккхилга.

Эрхарди Раски вlашагlкхийттачул тlехьагlа Малхбузен Германехьча мехкашцарча гlуланхий министра Кастла хьакхайнадаьчох, канцлерен пачхьалкхен секретарен йийцараш Вьетнама, Латински Америка, Африка проблемаш яр. Вьетнамски проблемаца дувзаденна, аьлар Кастла, канцлера Эрхарда белгалдаьккхар, Вьетнамера американски политика малхбузенгермански правительства моральни, политически, финансови гlуланхашта ше хьаллоацилгlа массехказа дlакхайнадаь хилар.

Эрхардеи Расеи ишта йийцар НАТО ядерни низий проблема а, цхьабакъда, из дош жадарра дувзаргда дlахора переговораш йолча хана.

США СПУТНИКАШ СИГАЛЪЯХИЙТАР

НЬЮ-ЙОРК, 21 декабрь. (ТАСС). Тахан Кеннеде мысера «Титан 3-С» яхача ракетаца Лаьттанна гонахьарча орбита тlа лькхай 4 спутник. Царех шиъ бувлама экспериментальни спутникаш я, вокх шиъ — радиобувлама спутники маьлха рядаци юхаира спутники.

МАГОМАЕВА МАЬЛХА АШАРАШ

Укх деношка общественносто белгалдоаккх азербайджански музыкальни культура ларда елла волча Магомаев Муслима 80 шу дизар.

Азербайджански профессиональни музыка ларда елла вола Узеир Гаджибеков санна. ХХ-гlа бlаьшере йолалуш, жера Магомаев музыкана юкъе из яр Азербайджана къама искусство юха хьахулаш йоагlа ха.

Композитор ваьв Грознерча геркаш деча пхьара дезале, 14 шу даьлча школа йисте а яьккха, Закавказски хьехархой семинаре дешархо хилар цох, цига доттагlал тессар цо шиий хамара болча дуккхачъ кагийча нахаца, хlаьта царех дуккхагlбарех тlехьагlа азербайджански культура бовлаш бола делтелаш хилар. Цу хана цуи хиннача новкъосташта юкъе вар эггара хьалхарча «Лейли Меджнуни» яхача азербайджански опера автори къамаш оперии школа хьаьври а вола Узеир Гаджибеков а.

Кхелетача хана чlоагlа музыка дукха езаш а цунца гlулакх долаш а хиннав Магомаев. Цуи вокххагlвола воша флейта, кальхата пандар локхаш хиннав. Из хиннав Муслима эггара хьалхара хьехархо. Каьхата пандари чlондарги лакха lомавеначул тlехьагlа, шиий дай-мехка мотивех пайда а эцаш шиий ашараш язъе волалу Муслим.

Семинаре волаш цу инструменташта тlакхийтар кларнет а. Дешархой концерташ уттадеча хаддалза дакъа лоацаш хулар Муслим. Гучайоал къонача музыканта дирижерски говзал. Цунна чlоагlа езалу азербайджански халкъа музыка, оперии спектаклашка, симфонически концерташка ух. Цу ханара цуи фольклорий йоазош lалаьмате дика да, 1900 шера хиначча дерригдунен Парижски выставке дlахъоккхаш хул уж. Цу хана йолалу Магомаева шиий творчества эггара хьалхара опыташ а.

Семинари йистельнехачул тlехьагlа Магомаев болх бу Къилбаседа Кавказен Азербайджанехи юрташка а городашка а, цул тlехьагlа Баку дlавода из. Укхаза чlондарг лекхаш хул из, цул тlехьагlа — оркестра дирижер. Цо дукха вин дlалу творчествана. 1916 шера цо хьаю шиий эггара хьалхара йоккха произведени — «Шах Исмаил» яха опера. Дунен культура, эггара хьалха эрсий культура уйла еш, азербайджански къаман опера наькъа уйла еш хьахиина хlама да из. Произведене ларде лоьца я азербайджански поэтах шахах Исмаил 1-чох йола халкъа легенда.

Произведени музыкально хьалий импровизацера йолашиш дегlаьхкача оперии формашка йоалаш. Халкъа эпосо, опера дийнача ашарана азербайджански наха чlоагlа евзалийтар из.

Дукха болх бу композитора музыкальни творчества эггара а тайп-тайпара йолча жанраш тlа. Хlанз йолаш я хlама па эшшаш йистельнна йола «Господин бургlал» яха музыкальни комеди, либретто набросокаш, «агlаваь Мухтар» яхача балета тайп-тайпара йола халхара эпизодаш. Спектаклашта кинофильмашта йола музыка язъю Магомаева. Симфонически оркестра йолча 15 пьеса автор ва из. Царна юкъе я программни сочинени —, «Азербайджана кхаша» яха рапсоди, «Мукъаьлнача азербайджанка халхар» яха фантази, «РВ-8 йиш». Магомаева симфонически произведенеех цхьанраш йоккха йоаца пьесаш я — тайп-тайпарча инструментовиах дола халхараш «Тураджи», «Джейран», «Асерани».

Узеир Гаджибековца цхьана 1927 шера Магомаева арадаккха книжку азербайджански халкъа иллей сборник, из дар азербайджански музыкальни фольклористика исторе чухь эггара хьалха арадаьлна халкъа иллей книжка. Магомаев Муслима даьча йоазонех йиса йолаш я азербайджански халкъа музыка тайп-тайпара йола 300 образец.

1935 шера Магомаев Муслима хьаю Советий lаьдал бахьаш ихархошка лоаттабаьча къовсамах хеталь «Нергиз» яха опера. Из хьеш композитора цунна шерра юкъехкхуь оперии классика традиционни формаш, муамаш — халкъа иллеши халхара ашараши. Цу произведенега лаьйгlачул тlехьагlа Арам Хачатуряна аьлаьд: «Нергиза» «музыка — из къаьгтача ашарий хадаргдоацаш театол да... Азербайджански оаза ашарашхен ритмични йола гаьз шие маяра а къаьгта а хьахьекхай Магомаева творчество».

Азербайджански музыкера Магомаев Муслима исторически лоархlам геттара боккха ба. Музыкальни мышлене керттера стилистически башхалонаши принципаши йолаш я Магомаева произведенеш, уж тlехьагlа шоай тайпара хьахьекхай азербайджански композиторий творчестве.

Гамид ИМАИЛОВА. (АПН).

ГОВЗАЛАШ lОМАЕШ БА

Республикански пионерий Дворене вlашагlа еха болх беш я къоначтехникий тайп-тайпара кружокаш. Уж я ткъаь пиъ. Цига тайп-тайпара говзалаш lомаеш ва Грознерча дуккхача школашкара 400 гарга дешархо. Масала, фецарча тlемн кердача тайна моделаш еш ба авиамодельни кружоке чубоагlараш. Хlара кlиранкдийнахьа тренировкаш еш хул кружоке дакъа лоацараш. Иштта, дукха ха йоацаш Грознера Кирова цlерахча парке сакъердаме «поединкаш» хилар. Сигала гlолла цхьакхена тlехьа шоллагlтар а йолаш лелаш яр авиамоделаш. Цигга гучидаьлар авиамоделисташ шоаш дlадоладаь гlулакх дукха дезаш хилар. Цу хьакъе белгалбаха бола Б. Осипов, С. Голобуцкий, В. Кулик, кхыбараш.

Грозне авиамоделизм дегlаьрехьахьекхад авиамоделисташта лаьрхlа кордодром хьалъе езалга. Тlакха дешархой йиш хургьар шоаш спортивни говзал кхы а лакхъе.

Царна тlехьабусаш бац радиокружоке дакъа лоацараш а. Радиоца лестам телаш сигала гlолла лелача моделашта лаьрхlа йола радиоаппаратура кийчъеш чуйнна къахьегаш ба кружковцаш. Цу кружоке йоккхагlа йола группа электронни экзаменатор вlаштlехьйоаккхаш я.

Къона космонавташ Марсе бaха уйла йолаш ба. Хlаьта хlанз хьа а еш сигала ухийт цар миниатюрни ракеташ. Юстара lац юххьанцарча классашкара дешархой а. Тайп-тайпара конструкторски моделаш гул а еш царех машинаш еш ба уж.

Къаьстта дувца безам ба са микроавтомобилаш — карташ хьаеш йолча кружоках лаьца.

Аьхки вай республика школашта юкъе картинг яхача спорта тайпаа Российски Федераце хьалхара моттиг йоккхара яхь лаьжар. Цу яхье Россе чемпион хилар республикански пионерий Двореца команда.

Шоай хьажар дикача деношка къонача техникашта дагадехар микроавтомобилаш — карташ е. Хlанзале цу тайпара цхьа микроавтомобиль хьаьвь баьлнаб уж, хlаьта наста кхы кхоъ хьае лерхl.

Къонача техникий кружоке чубоагlа Грознерча дуккхача школай дешархой. Чlоагlа дукха беза царна шоаш дlаболабаь болх. Шоай мукъа йола ерригa ха цу гlулакхага дlайохийт цар. Цу хьакъе белгалбаха беза Грознерча № 91 йолча школа пхелагlча класса дешархо Кофтуненко Саша, цу школа ялхлагlча класса дешархо Карбалсунов Амир, № 2 йолча школа-интерната дешархо Сидоров Витя, кхыбараш.

Безам тlабодаш ба кхыйолча кружокашка дакъа лоацараша бу болх а. Иштта цаметаш волчоа малагlа лазар да хоиргдолча машина модель кийчъеш ба автоматика дукха езараш. Судомоделисташ форда тlерча тайп-тайпарча кемай моделаш еш ба. Царна юкъера бокйхагlбараш теркам тlабераабаь боцъьнца йола спутераш еш ба.

Дукха дувца йиш яр пионерски Дворецe йолча къонача техникий кружкех лаьца. Лоацца аьлча белгалдаккха доагlа, цигарча 22 кружока чу боагlа дешархой шоай балха теркам тlабахийта болхъонца къахьегаш болга. Хlаьта преподавателашеи методисташеи а шоашта могар ду къонача техникий спортивни говзал лакхъяра. Лаккхерча сурта тlа шоана гу ракета еш болхка дешархой (аьрдехьера аьттехьа) С. Кофтунов, А. Карбелсунов, В. Сидоров.

С. ГАЗДИЕВА текст,
И. ПЛИЕВА сурт.

Ангола мукъаяккхара болча халкъан болама (МПЛА) партизанаша дlахо а шоай къовсам лоаттабу португальски колонизаторашца, шоашта нергlито лаккхар дукха. Мелли гlийртача а партизанаша шоаш хьалийцача позицешкара уж бохабе могаш португальски эскара.

СУРТА ТlА: партизаний отряд походе.

ТАСС фотохроника.

КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ ЙОАКХО Ю

Кердача 1966 шера дикача къахьегана толамашца наькъа йоагlа Нохч-Гlалгlай книготорга № 1 йолча центральни магазина коллектив. Книжкай оборота шера план 193 эзар сом яр магазина. Укх шера 15 декабре из план кхоачаш а я, хlанз хьатlадоагlача шера чотах болх беш я магазина коллектив.

Къаьстта дика пайда бу пачхьалкхенна лов. Литвиненна корте латтача магазина политически отделе мах бераша. Шера план 105 процент кхоачашбир отдело.

Хьатlадоагlача шера кердача издательства дукха заказаш даьд магазина «Советски Россия», «Молодая гвардия», «Художественная литература» яхача а дуккхача кхыча издательствашка а.

Кердача шера книжкаш дешарий магазина эца йиш хургья «Советская Россия» яхача издательствос арахийца литература. А. С. Кузнецова — «Со веррига хьа ва, Россия», К. Седых — «Даурия» В. Баньшина — «Ленинкий безам»; берий литература И. Пруссакова — «Чемодан яйнай», Г. Снигирева — «Берий дуцараш», иштта кхыйола произведенеш.

Антирелигиознийнашта лаьрхlа яьна духьаларча литературана заказаш еннай. «Московский рабочий» яхача издательства арахийца «Шарlата законаш дозацаш», «Кхалнахах буана бирса фаьлг», «Лектора - атеиста лаьрхlа хьехамаш», иштта кхыйола антирелигиозни литература доагlаргда магазине.

25 эзар сома заказаш даьд магазино «Молодая гвардия» яхача издательствага. Заказашта юкъе да «Кагирхой эстетически кхетам болаш кхебарах лаьца литература, доалол дехьара литература, вай мехка поэзи.»

Н. ЯРЕСЬКО,
С. АРСАМАНОВ.

Художникий выставка

Къилбаседа Кавказа массайолча городашкех юрташкех гlолла чакх а яьнна дукха ха йоацаш Нохч-Гlалгlай республика столице кхаьчай «Къулбехьерча Россе художникий выставка».

Выставке хьахьокхаш 98 произведени я. Царна юкъе я Нохч-Гlалгlай АССР-а художественни фонда отделено художникий произведенеш а. Живопись: «Боккхий нах — погайцар» Г. Каткова, «Шоайла къамаьл деш багlараш» РСФСР-а искусства заслуженни деятеля В. К. Морозкина. «Денкъал тlехьагlа перерыв» — М. С. Сухорукова, иштта кхыча авторий произведенеш а. Из тайпа выставка вай республике хlанз юххьанна хулаш я.

Къулбехьен Россе дерригa художественни вахьр хьахьокхаш выставка, хlана аьлча, цу вона художникий эггара дикагlа йола произведенеш «Советская Россия» яхача Москверча выставке я. Хlаьта а Къилбаседа Кавказа изобразительни искусствах гозал сурт ду выставка.

1964 шера Ростове кхиначa Къулбехьен Россерча художественни произведеней конкурсе хьакъоастаьча произведенеех хьахиинай выставка. Цул тlехьагlа Кавказа массайолча милинганка гlолла чакх а яьнна хlанз массехи ди даьккха Грозне кхаьчай из.

Выставка дика мах баьлга хьахьоих цунга хьажа баьхкача наха книжка тlа даьча йоазоша. Малагlа я выставка керттера тема?

Выставка произведеней тупния — вай замах сог ва. Из бlаргаго йиш я жанрови суртаи тlа Г. Аракелина — «Рыбачки», Г. Булгакова — «Заочник», В. Климова «Ярмарке» иштта кхыча сурташ тlа а.

Сурташ тlара исторически тема Сийлахь-боккхача Дай-мехка тlема хеталь я. «Фашистий ларах гlолла» В. Кочетова, «Салтий» В. Губина.

Дика хьахьокх выставке сиэстинин декоративни балхаш: «Дезал», «Смена йистеьнначул тlехьагlа» С. Самакоева, «Гимнастика» А. Харькова.

С. ШАДИЕВ.

Х Р О Н И К А

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума гlишлой материалий предприятей системе дуккхача шерашка, беркате болх барах а ваьча дийнахьа дена кхоьзткъа шу дизарца дувзаденна а республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еннай Иосипов Павел Анисимовича — Грозненски слюдяной фабрика директора.

• • •

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам баьб:

а) Вапавнинов lусмана Гинеси Моранцов Зиаудина Заурбики Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча суда члений декхараш кхоачашде дlатlабахийта;

б) пов. Хасинов Хабибула Хасиковича Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча суда члена декхарех мукъавахийта.

ХАЛКЪА ЗАСЕДАТЕЛАШ ДЕШАШ БА

Шина баь гарга халкъа заседатель ва Заводской районни суда балха юкъе дакъа лоацаш.

Хаддаза болх беш йола семинар я царна лаьрхlа вlашагlъелла. Советски правах законодательствах, хlинзарча законодательствах лекцеш я царна ешаш. Цул совгlа судебни процессай теории практикех йоаийт царна занятешка.

В. СЕРГЕЕВ.

ХАОТТАМ

22 декабрера денз 25 декабре кхоачаллца мархаш а йолаш мотт юкъе сигала йиййха а йолаш ло хургьа, цхьацанехьа гlийло градус йовхалга кхоачаш хургьа. Хьалхарче шиъ дийнахьа малхбузехьара ванкаргба мух, вокх шиъ дийнахьа малхбоалехьара гlийло (секунда 0,5 метр а йолаш) хьекхаргба. Буйсана температура 3 градус шелалгара 2 градус йовхалга кхоачаш хургьа хьалхарча шиъ дийнахьа 1 градус шелалгара 4 градус йовхалга кхоачаргья, вокх шиъ дийнахьа — 1—6 градус йовхал хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадуегIа

20 декабрь, 1966 шу.

РАДИО: 6.30 — Юрта бахкама болхлошта передаче (гlалгlай меттала). 6.45 — РВ-23-н УКВ цхьоалагlча программен гlолла ашараш. 6.45 — Гордота гlолла хоамаши ашараши. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачей программа. 8.20 — «Сердало» газета оагlорен тlара. 8.30 — Ашараш. 8.45 — Доттагlал яха дешархошта йола передача (эрсий меттала). 13.00 — Сунженски района художественни самодеятельноста концерт. 15.30 — «Доагlаш денна гонгlате» яха очерк (гlалгlай меттала). 15.45 — Романсаш бlухой. Осмаев Маулин (эрсий меттала). 16.00 — Индустриальни Нохч-Гlалгlайче (эрсий меттала). «Къонал» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Шоана, юрта къахьегамхой» яха концерт. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — Волгих а эрсий хоамах, «Iэзла иаля она сега» яха музыкальни композици. 9.35 — Московский Николай кховлагlа симфони. 10.23 — «Озорной Булулинек» яха берашта йола радиопостановка. 10.40 — «Композитор Аренский» яха концерт-очерк. 10.20 — Максим Горько вахарен творчествах иллеш яха школьникашта йола музыкальни передача. 19.00 — Къонал яха радиожурнал. 19.30 — «Ленинградский проспект» яхача спектакла радиокомпозици. 21.30 — Роялан оркестран лаьрхlа Грига концерт. 22.18 — Иллена хетадь вахар яха музыкальни передача. 22.40 — «Роман биржевого маклера» яха О. Генри дувцар.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гlалгlай меттала). 18.25 — Берашта. Тхона дукха езе спорт. 18.55 — Механизаторий школа. Беседа (нохчий меттала). 19.05 — Хан нахи. 19.20 — Лакхара эзани йолча нахах. Репортаж (гlалгlай меттала). 19.40 — Искусствай мастераша — Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхошта. 20.30 — Телевизионни передачаш. 20.45 — Баккъолча тlера хьайица фильм. 21.05 — lилма-популярни программа.

Город Грозне, Огородни улицагlа, корп. 2, кв. 8, яхача гражданкас Яцина Лидия Ивановнас суде деннад город Грозне, Левандовски улицагlа, 35, вахача шиий марагара Яцин Евгений Петровичагара ше хьалларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Октябрьски района халкъа суде.

Город Грозне, Партизански улицагlа, № 2 яхача гражданкас Волкова Валентина Прокофьевнас суде деннад цу адресах вахача шиий марагара Волков Анатолий Васильевичагара ше хьалларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Нохч-Гlалгlай АССР-а Лакхехьарча суде.

40 ШУ ДАЬННАЧУЛ ТlЕХЬАГlА ГУЧАДАЬННАД

Гаьнна йиш йоацача далнеех зуламерча дестанех тайп-тайпарча мехкашка хlара шера ши миллион совгlа саг ла. Цудухьа медикаша чуйнна нох цу лазарах нах кlаллхарбоахаргболаш дола наькъаш. Укх тlеххьарча итташ шерашка уж лахара даькъе цхьаькха хlана карагlдьинадаш ала йиш яц — цхьацайолча моттигашка коталоацаш йоахаш ба онкологаш. Аьлха ткъаь иттошоватткъа шу хьалхагlа а тlехьа цlена рак хулаш эзараш нах бора. Хlаьта хlанз из лазар практически цхьаккха кхерам болаш дац. Лоаршa толаме къовсам лоаттабу къаьмарга чу, метта тlа, наькха тlа хулача зуламерча достамашца а.

Европе йоккхагlа йола онкологически центр — экспериментальни клинически онкологе Институт — Москве я. Цуи lилман отделех цхьаннена дуккхача шерашка кулгалдеш хьавоагlа вошаш вола lилмахо, медицина академик, Вlашагlкхийттача Къаьмий Организаце преме лаурет Леон Шабад.

АПН корреспондентаца къамаьл деча хана lилмахочо дийцар:

— Дерригача дунен тlарча тохкамхой, цу даьъе тхо а, хьайбашта эксперименташ а еш лаха гlийртад адекватни, бокъонца сага пехканта хулаш яр санна йолча рака модель. Адекватни модель фу лархlа мегаргья? Цкъа-дале, бокъонца сага рака тара хила еза из морфологически, вешта аьлча шиий дукха хьоасий лоаттанга диллача. Хlаьта сага пехканта хула рак дуккхагlа йолча хана шаьра клеткаш йолаши цхьаьраш аденокарциномаши хулаш хиларах экспериментальни ракаш а хила еза дуккхагlча даькъе шаьра клеткаш йолаши цхьаьраш аденокарциномаши. Шоалагlа-дале, из «бокъонца йола» рак хила еза, инфильтративни дегlаухаш а дийна организм йийна дlайбаккха метасташ телаш а йола. Кхоалагlа-дале, экспериментальни модель ларlа йиш яц вайга юкъъюкъе аьттув баьнна ца lеш, 30—50, кхы а дикагlа 70—90 процент аьттув боалаш йолча опытах мара. Диалагlа-дале, корайча дикагlа яр сага зуламера дестамаш хулийташ деча бахьанех лоархlаш йолча агенташа, вешта аьлча тхьамкий кlурацара, двигателаша араккхусача газашцара, кхыча хlаманцара кораьлча канцерогени углеводородаша хьоаеш йола рак.

Долче, уж ерригa белгалъяь свойствани а йолаш йола рак хьайбана хьоае езаяр канцерогени углеводород а. Тlаккха, юххера а, пхелагlа-дале, трахеобронхиальни ткъовронга гlолла, вешта аьлча естественни наькъаца организма чу кхача еза канцерогени углеводородаш.

Из тайна модель хьакхачийта гlерташ шовзткъа шера болх баьб оаха. Аьттув ца боалаш дукха моттигаш нийсъеннай. Цкъаза фу деpгда а ца хоиш дусар тхо, хlаьта а тохкамаш сацийтацар оаха. Тlаккха юххера а, оахош аьхар кхоачашдир оаха Тха болхлочунца Пылев Левана цхьана цицхолга опыт йир оаха канцерогени углеводородаш внутритрахеальни лаькъаца дегlах а йохийташ. Цхьабакъда, уж хьалхагlа опыташ еча хана санна ца йохийташ, кхыча тайпара, адсорбентаница — моллагlдар санна долча тушана а казеина коллоидни растворацa а йохийт. Казеино а, тушо а адсорбировани йора канцерогени углеводородашта, пехкий лазашка уж сеца а еш. Из бахьан долаш вlаштlехьдаьлар тха цицхолгий пехкашка 30 процентагара 70 процентага кхаччанна рак гучаяккха.

Хаттар отта тарлу: — сенна эш из модель? Фу лургда цо lилмахошта? Раках долча лазара дарба дарей профилактика ярей проблема тlа толаме болх бар духьа lомаеш йола объект массаза а шийна хьалхашка хилийта еза. Доала хlанз ха из дезий лора: тайп-тайпарча ханашка дестаи малагlча хьала тlа хул. Уж тайна моделаш массаза а тхоашта хьалхашка хилча, из проблема кlоаргагlа lомае йиш я тхога. Цул совгlа, тхога йиш хул дестама тайп-тайпарча маркай препаратаница е радиоактивни изотопаница воздействи еча хана из миета хувцалу бlаргаго. Кхыча дешаица аьлча, тхога йиш хургья зуламерча лазараица белгтала аьлча, пехкашкарча ракаца лоаттабеча къовсамера тохкама балхий диапазон дикка шеръе. Хlаьта цо, юххера а, халагlа дола цамагар дlадакка из лургба вайна.

(АПН).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктоккхама секретара — 2-45-48; партийни вахаран, промышленни, юртбоахамен, культуран, кисьмойи отделий — 2-25-72; корректоран — 2-08-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-08-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05586. Заказ № 6998.